

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Kandidatuppsats

Att förebygga och minska ungdomars involvering i kriminalitet

En intervjustudie med yrkesverksamma

Författare: Hazal Misto & Scarlett
Stober

Handledare: Marita Pekkanen

Examinator:

Lärosäte: Linnéuniversitetet

Termin: VT26

Ämne: Socialpedagogik

Nivå: Grund

Kurskod: 2MB53E

Abstrakt

Denna studie syftar till att fördjupa kunskapen om hur yrkesverksamma inom det sociala och brottsförebyggande området arbetar för att förebygga och minska ungdomars involvering i kriminalitet. Studien utgår från en kvalitativ forskningsansats och bygger på semistrukturerade intervjuer med fem yrkesverksamma som i sitt arbete möter ungdomar i riskzon för kriminalitet eller redan involverade i kriminella miljöer. De intervjuade representerar olika verksamheter, såsom socialtjänst, polis, brottsförebyggande samordning, familjehemverksamhet och fältarbetare. Resultaten visar på att förebyggande arbete med ungdomar i kriminalitet i stor utsträckning bygger på relationsskapande arbete, individuellt anpassade insatser och samverkan mellan olika samhällsaktörer. Yrkesverksamma lyfter särskilt betydelsen av trygga vuxenrelationer, motivationsarbete och struktur i ungdomars vardag. Samverkan mellan exempelvis skola, socialtjänst, polis och andra aktörer framstår som en central förutsättning för att kunna identifiera ungdomar i riskzon och erbjuda stöd i tidigt skede. Samtidigt framkommer flera utmaningar i arbetet, däribland bristande resurser, långa väntetider till stödinsatser samt svårigheter att motivera ungdomar till förändring. Familjens betydelse lyfts också som en central faktor, där både bristande föräldrarnärvaro och stabila familjrelationer beskrivs kunna påverka ungdomars livsbanor. Studien visar att arbetet med att förebygga ungdomskriminalitet är komplext och kräver långsiktiga, samordnade och relationsbaserade insatser. Resultaten belyser även vikten av tidiga insatser och ett helhetsperspektiv där både individuella och strukturella faktorer beaktas i det brottsförebyggande arbetet.

Nyckelord

Ungdomskriminalitet, brottsförebyggande arbete, yrkesverksamma perspektiv, samverkan, risk- och skyddsfaktorer, socialt arbete, förebyggande insatser.

Tack

Vi vill först och främst rikta ett varmt tack till vår handledare Marita Pekkanen för värdefull vägledning, konstruktiv feedback och stöd genom hela uppsatsprocessen. Vi vill även tacka de yrkesverksamma som har tagit sig tid att delta i våra intervjuer och generöst delat med sig av sina erfarenheter och perspektiv. Utan ert deltagande hade denna studie inte varit möjlig att genomföra. Slutligen vill vi också tacka varandra för ett gott samarbete, stöd och tålamod under arbetets gång. Arbetet med uppsatsen har varit en lärorik process där vi tillsammans fått fördjupa våra kunskaper inom området ungdomskriminalitet och förebyggande socialt arbete.

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
2	Syfte och frågeställning	3
3	Bakgrund	4
3.1	Definition av begrepp.....	4
3.2	Ungdomskriminalitet i Sverige.....	4
3.3	Politiska åtgärder riktade mot ungdomskriminaliteten.....	5
3.4	Förebyggande insatser mot normbrytande beteende och kriminalitet.....	6
4	Tidigare forskning	8
4.1	Definition av begrepp.....	8
4.2	Samspel mellan sociala, miljö och individuella faktorer.....	8
4.3	Föräldraskap	9
4.4	Vägar in & ut från kriminalitet.....	10
4.5	Insatser & samverkan	11
5	Teori	14
5.1	Teoriernas relevans och användning i analysen	14
6	Metod	16
6.1	Metodval.....	16
6.2	Datainsamlingsmetod	17
6.3	Urval.....	17
6.4	Datainsamling och bearbetning av data.....	18
6.5	Validitet & Reliabilitet	19
6.6	Etiska överväganden.....	19
7	Resultat	21
7.1	Yrkesverksammas arbete med att förebygga ungdomars kriminalitet	21
7.1.1	Relationsskapande arbete	21
7.1.2	Individanpassade insatser.....	23
7.1.3	Motivation och förändringsarbete	23
7.2	Samverkan mellan olika aktörer	24
7.2.1	Samverkan som förutsättning för att nå ungdomar i riskzon	24
7.2.2	Samverkanens begränsningar och organisatoriska hinder	25
7.3	Familijs betydelse i det förebyggande arbetet	26
7.3.1	Föräldrar, gränssättning och vardagsstruktur.....	26
7.3.2	Familj och nätverk som avgörande för förändring.....	27
7.3.3	Familjehem som kompenserande skyddsfaktor	27
7.4	Utmaningar i arbetet med ungdomar i kriminalitet	28
7.4.1	Svårigheter att nå motivation och tillit.....	28
7.4.2	Resursbrist och försvagade samhällsarenor	29
7.4.3	Förändring som lång och krävande process	29
7.5	Behov av tidiga insatser.....	30
7.5.1	Tidig upptäckt och tidigt ingripande	30
7.5.2	Framtida behov av mer långsiktiga insatser.....	30

7.5.3	Stöd och behandling framför straff	31
8	Analys.....	32
8.1	Yrkesverksammas arbete med att förebygga ungdomars kriminalitet.....	32
8.1	Samverkan mellan olika aktörer	32
8.3	Familjens betydelse i det förebyggande arbetet.....	33
8.4	Utmaningar i arbetet med ungdomar i kriminalitet.....	34
8.5	Betydelsen av tidiga insatser.....	34
9	Diskussion	36
9.1	Resultatdiskussion	36
9.1.1	Yrkesverksammas arbete med att förebygga ungdomars kriminalitet 36	
9.1.2	Samverkan och insatser i det förebyggande arbetet.....	36
9.1.3	familjens betydelse och sociala faktorer	38
9.1.4	Utmaningar i arbetet med ungdomar i kriminalitet.....	39
9.2	Metoddiskussion.....	40
10	Slutsatser och implikationer	43
	Referenslista	46
	Bilaga 1 Intervjuguide	49
	Bilaga 2 Samtyckesblankett	51
	Bilaga 3 Informationsbrev	52

1 Inledning

Ungdomskriminalitet har under de senaste åren kommit att uppmärksammas som ett betydande samhällsproblem i Sverige och utgör ett återkommande tema i både politiska och samhälleliga diskussioner. Under det senaste decenniet har brottslighet bland barn och unga inte enbart uppmärksammats i medierapporteringen, utan även kommit att inta en central plats i politiska och rättspolitiska diskussioner. Debatten omfattar såväl ökade rekryteringsmönster till organiserad kriminalitet som frågor om straffbarhetsålder och samhällets ansvar för brottsförebyggande och sociala insatser.

Enligt rapportering från SVT Nyheter (2025, 16 april) visar uppgifter från Åklagarmyndigheten att barn och unga i allt lägre åldrar misstänks för grova brott. Antalet fall där barn under 15 år misstänks för grova brott har ökat markant under de senaste åren, vilket av såväl medier som kriminologer beskrivs som ett unikt och oroande fenomen i Sverige. Samtidigt pågår en intensiv politisk debatt om hur denna utveckling bör bemötas. Vidare enligt SVT Nyheter (2025, 11 november) har regeringens förslag om att möjliggöra fängelsestraff för barn så unga som 13 år mött omfattande kritik. Kriminalvården avvisar förslaget, och både Polisen och Åklagarmyndigheten varnar för att en sänkt straffrättsålder kan leda till att kriminella nätverk i ännu högre grad rekryterar yngre barn. Kritiker menar att repressiva åtgärder riskerar att förvärra situationen snarare än att lösa den, genom att flytta rekryteringen längre ner i åldrarna.

Delmage et al. (2026) visar dessutom att straffbarhetsåldern varierar mellan olika länder, men att den vanligaste nivån globalt ligger runt 14 år och att FN rekommenderar en minimiålder på minst 14 år. Detta innebär då att det svenska förslaget om att sänka straffbarhetsåldern till 13 år avviker från internationella riktlinjer och kan ses som en mer repressiv utveckling i jämförelse med andra länder.

Mot denna bakgrund har Regeringskansliet (2023) publicerat ett pressmeddelande från Justitiedepartementet samt Socialdepartementet där det redogörs för hur regeringen avser att intensifiera arbetet med att minska ungas involvering i gängkriminalitet i samverkan med berörda aktörer. Initiativet omfattar inte enbart frågan om straffmyndighetsålder, utan betonar även behovet av samordnade och strukturella åtgärder.

Denna utveckling tydliggör vikten av att närmare granska hur det brottsförebyggande arbetet faktiskt bedrivs och fungerar i praktiken. Trots ett växande forskningsfält kring ungdomskriminalitet finns begränsad kunskap om hur yrkesverksamma inom olika verksamheter upplever och beskriver det förebyggande arbetet i praktiken. Tidigare forskning har i stor utsträckning fokuserat på riskfaktorer och orsaker till ungdomskriminalitet. Däremot finns det mer begränsad forskning som belyser yrkesverksammas egna erfarenheter och perspektiv på det praktiska förebyggande arbetet, exempelvis vilka insatser som upplevs fungera och vilka utmaningar som finns i arbetet. Professionella inom socialt arbete, fältverksamhet och andra förebyggande verksamheter möter barn och unga i riskzonen i ett tidigt skede och har därigenom en central inblick i såväl riskfaktorer som skyddsfaktorer, pågående insatser och de svårigheter som präglar arbetet. Deras erfarenheter rymmer värdefull kunskap om vilka strategier som är verksamma, vilka

hinder som finns samt vilka behov som återstår att möta. Genom att lyfta fram dessa yrkesverksammas perspektiv kan studien bidra till en mer nyanserad och fördjupad förståelse av hur ungdomars involvering i kriminalitet kan förebyggas och minskas. Studien tar sin utgångspunkt i en svensk kontext, där arbetet med ungdomar i riskzon formas av svenska välfärdssituationer, myndighetsansvar och sociala insatssystem. Detta är betydelsefullt eftersom internationell forskning inte utan vidare kan överföras till svenska förhållanden.

Ur ett socialpedagogiskt perspektiv förstås ungdomskriminalitet inte enbart en fråga om lagöverträdelser, utan även om relationer, social inkludering och möjligheter till förändring. Yrkesverksamma som möter ungdomar i riskzon befinner sig ofta i ett gränsland mellan kontroll, stöd och relationsskapande arbete, vilket ställer höga krav på både professionellt omdöme och samordning mellan olika aktörer. Mot denna bakgrund finns ett behov att fördjupa kunskapen om hur yrkesverksamma själva beskriver arbetet med att förbygga och minska ungdomars involvering i kriminalitet. Inom socialt arbete med barn och unga som riskerar att involveras i kriminalitet krävs ofta samordnade insatser mellan flera samhällsaktörer som skola, socialtjänst, polis och andra stödinsatser. Genom samordnade insatser kan en mer samlad bild av den ungas situation skapas, vilket kan bidra till mer effektiva åtgärder (Socialstyrelsen, 2020)

2 Syfte och frågeställning

Syftet med denna studie är att fördjupa kunskapen om hur yrkesverksamma inom det sociala och brottsförebyggande området arbetar för att förebygga samt minska ungdomars involvering i kriminalitet. Vidare syftar studien till att undersöka vilka insatser och former av stöd dessa yrkesverksamma anser vara mest verkningsfulla för att förebygga kriminalitet samt vilka insatser som kan behövas i framtiden för att förbättra detta arbete.

- Hur beskriver yrkesverksamma sitt arbete med att förebygga och minska ungdomars involvering i kriminalitet?
- Vilka insatser framstår enligt yrkesverksamma som centrala i det förebyggande arbetet med ungdomars involvering i kriminalitet?
- Vilka nutida och framtida utmaningar upplever yrkesverksamma i arbetet med ungdomar involverade i kriminalitet?

3 Bakgrund

Följande kapitel syftar till att ge en övergripande förståelse samt definitionsbeskrivningar för ungdomskriminalitet i Sverige, med fokus på förebyggande och stödjande insatser. Vidare belyses även yrkesverksammas roll i arbetet med ungdomar i riskzon.

3.1 Definition av begrepp

Begreppet **ungdomsbrottslighet** används inom kriminologin för att beskriva den brottslighet som begås av unga personer, vanligtvis i åldern 15-20år. Ungdomars brottslighet omfattar ofta handlingar som stöld, skadegörelse och våldsbrott, och sker i många fall i grupp samt är ofta av övergående karaktär. Forskning visar också att en stor andel av de ungdomar som begår brott endast gör det under en begränsad period i livet och senare upphör med kriminalitet. Samtidigt kan vissa ungdomar utveckla mer långvariga kriminella beteenden, vilket gör att ungdomsbrottslighet betraktas som ett viktigt område inom forskning om brott och prevention (Nationalencyklopedin, u.å)

Enligt (Polisen, 2024) används begreppet **gängkriminalitet** synonymt för att beskriva brottslighet som innebär någon form av samverkan inom en struktur.

Begreppet **normbrytande beteende** avser att agera eller bete sig på ett sätt som går emot samhällets etablerade normer och regler. Det kan vara handlingar, tankar eller uttryck som avviker från det förväntade eller det vanliga inom en specifik kultur eller gemenskap (Handelsstad, u.å.).

3.2 Ungdomskriminalitet i Sverige

Enligt Svensson (2024) har ungdomsbrottsligheten i västerländska länder generellt minskat sedan mitten av 1990-talet i Sverige. Minskningen syns både i självrapporterade brott och i den officiella statistiken. Svensk forskning enligt Svensson (2024) har kopplat denna utveckling till förändrade aktiviteter. Detta tyder på en övergripande nedåtgående trend när det gäller traditionell ungdomsbrottslighet. Samtidigt påpekar Svensson (2024) i forskningen att utvecklingen inte är entydig, då vissa typer av allvarlig kriminalitet bland unga har fått ökad uppmärksamhet under senare år. Exempelvis har ungdomars livsmönster ändrats, förändringar i fritidsvanor, ökad digitalisering och mer tid i hemmet lyfts fram som faktorer som kan bidra till minskad exponering för situationer där traditionella ungdomsbrott begås (Svensson, 2024).

Samtidigt ger Brå (2023, s. 6-7) en mer problematiserad bild av situationen. Myndigheten beskriver ungdomsbrottsligheten som ett växande och allvarligt samhällsproblem, särskilt i de fall där den är kopplad till kriminella nätverk. Till skillnad från mer traditionella ungdomsgång, som ofta består av jämnåriga kamrater som begår brott tillsammans, kännetecknas dessa nätverk av en hierarkisk struktur och kopplingar till organiserad brottslighet, såsom narkotika- och vapenhandel. Det

handlar därmed inte enbart om spontana ungdomsbrott, utan om en mer systematiserad och organiserad kriminalitet.

Vidare belyser Brå (2023, s. 8) att inträdet i dessa nätverk ofta sker genom en process som kan liknas vid grooming. Äldre individer är synliga i bostadsområdena, signalerar status genom en attraktiv livsstil och uppvaktar yngre barn och ungdomar. Även om kontakten ibland initieras av den yngre själv, leder inträdet i nätverket ofta till en beroendeställning där barnet gradvis förlorar delar av sitt självbestämmande. Många unga saknar dessutom insikt i de långsiktiga konsekvenser som följer av att acceptera ett sådant erbjudande.

3.3 Politiska åtgärder riktade mot ungdomskriminaliteten

I ett pressmeddelande från Regeringskansliet (2023, 20 april) beskrivs ungdomsbrottsligheten som en del av en allvarlig samhällsutveckling där allt yngre barn och unga återfinns både som offer och som gärningspersoner i grova våldsbrott samt kriminella gängmiljöer. Enligt Regeringskansliet (2023, a.a.) har Polisen upptäckt att äldre kriminella i ökande utsträckning använder yngre personer som utförare av brott, vilket gör det möjligt för de äldre att undvika exponering och straff. Regeringen framhåller denna utveckling som särskilt oroande eftersom barn och unga utnyttjas inom organiserad brottslighet och dras in i miljöer präglade av våld och kriminalitet.

Mot denna bakgrund har regeringen gett Polismyndigheten, Socialstyrelsen och Statens institutionsstyrelse i uppdrag att ta fram en struktur för systematisk och långsiktig samverkan mellan myndigheter och andra aktörer på nationell, regional och lokal nivå. Uppdraget innefattar även att kartlägga hur många barn och unga som är aktiva i kriminella miljöer, uppdelat i ålderskategorierna under 15 år, 15–18 år samt 18- 21 år, samt hur dessa är geografiskt fördelade. Syftet är både att förhindra rekrytering till organiserad brottslighet och att säkerställa att effektiva och ändamålsenliga åtgärder vidtas för dem som redan är involverade i grov kriminalitet. I pressmeddelandet från Regeringskansliet (2023, a.a.) betonas också behovet av att identifiera hinder för effektiv samverkan och att utveckla konkreta åtgärder inom berörda myndigheter.

Diskussionen i ovanstående stycke har även påverkat den politiska debatten. Enligt (SVT Nyheter, 2025, 11 november) har det framförts förslag om att sänka straffbarhetsåldern till 13 år för allvarliga brott såsom mord, grova sprängningar och grova våldtäkter. Förslaget har dock mött omfattande kritik från remissinsatser, vilket tydliggör den spänning som finns mellan krav på skärpta straff och behovet av förebyggande och sociala insatser.

Parallellt med den politiska diskussionen betonar Socialstyrelsen (2025) att allt fler barn och unga dras in i dödligt våld, särskilt i samband med organiserad brottslighet och gängkriminalitet. Socialstyrelsen (2025) lyfter att det i dag finns bristande kunskap om vilka dessa barn är, deras uppväxtvillkor, riskfaktorer och vilket stöd de tidigare har fått. För att möta denna kunskapslucka har Socialstyrelsen (2025)

beslutat att genomföra en nationell vetenskaplig studie, den första i sitt slag i Sverige, med syfte att systematiskt kartlägga dessa faktorer. Denna studie som Socialstyrelsen (2025) vill genomföra kommer att baseras på data från nationella register och socialtjänstens handlingar för att belysa barnens livssituation, hur de har rekryterats eller tvingats in i kriminalitet, vilka riskfaktorer som funnit samt om det har förekommit brister i samhällets stöd och insatser. Genom detta arbete avser (Socialstyrelsen, 2025) att bidra med kunskap som kan ligga till grund för förbättrade brottsförebyggande strategier och tidiga stödinsatser, i syfte att förhindra att fler barn och unga hamnar i destruktiva och våldsamma miljöer.

3.4 Förebyggande insatser mot normbrytande beteende och kriminalitet

Kriminalitet och normbrytande beteende bland barn och unga är ett komplext samhällsproblem som kräver insatser på flera nivåer. Enligt Socialstyrelsen (2024, s.1) behöver samhället bygga en stark och sammanhållen kedja av åtgärder som fångar upp barns behov oavsett var i brottsutvecklingen de befinner sig. Socialtjänsten har en central roll i detta arbete, från tidigt förebyggande insatser till stöd för barn och unga som vill lämna kriminalitet.

Enligt Socialstyrelsen (2024, s. 2) finns det ingen enskild förklaring till varför barn och unga börjar begå brott. Däremot har man identifierat genom tidigare forskning, risk- och skyddsfaktorer som påverkar utvecklingen. Riskfaktorer kan exempelvis vara psykisk ohälsa, missbruk eller utsatthet för våld, medan skyddsfaktorer kan vara trygga relationer och fungerande skolgång. Genom att arbeta förebyggande och stärka skyddsfaktorer kan risken för kriminalitet minska.

Ett centralt inslag i det förebyggande arbetet enligt Socialstyrelsen (2024, s. 2) är att skapa en trygg och stabil grund i livet för alla barn. Exempel på sådana tidiga insatser är utökade hembesöksprogram och familjecentraler, där socialtjänst och hälso- och sjukvård samverkar för att nå familjer i ett tidigt skede. Att tidigt uppmärksamma barn som bevittnat eller utsatts för våld är också avgörande, eftersom våldsutsatthet under uppväxten är en riskfaktor för senare kriminalitet.

Samverkan mellan olika aktörer betonas som en grundläggande förutsättning för ett effektivt förebyggande arbete enligt Socialtjänsten (2024, s. 3). Genom tidiga och samordnade insatser (TSI) arbetar skolan, socialtjänst och hälso- och sjukvård tillsammans för att skapa en helhetslösning kring barn i behov av stöd. Även samverkansformer såsom SSPF (samverkan mellan skola, socialtjänst, polis och fritidssektor) och SIG (sociala insatsgrupper) som nämns av Socialstyrelsen (2024, s. 12–13), lyfts fram som viktiga strukturer för att förebygga brott och säkerställa att barn får rätt stöd i tid.

En annan central del som Socialstyrelsen (2024, s.45) lyfter i det förebyggande arbetet är att Socialtjänsten behöver genomföra noggranna bedömningar av barns risker och behov för att barnen och familjen ska bli motiverade att ta emot stöd. Socialstyrelsen (2024, s. 4–5) framhåller vikten av att använda sig av evidensbaserade metoder och att utgå från principerna om risk, behov och

mottaglighet (RBM-principerna) vid bedömning och behandling av normbrytande beteenden. För barn och unga med hög risk för fortsatt normbrytande beteende rekommenderas strukturerade och forskningsbaserade insatser. För yngre barn (6–11 år) rekommenderas bland annat beteendebaserade föräldrarskapsstödsprogram och kognitiv beteendeterapi-baserade färdighetsträningsprogram (KBT). För äldre barn och ungdomar (12–17 år) rekommenderas strukturerad familjebehandling, Treatment Foster Care Oregon (TFCO) samt individuell KBT-baserad beteendeträning.

4 Tidigare forskning

I detta avsnitt presenteras tidigare forskning som är relevant för studiens fokus på ungdomskriminalitet, riskfaktorer, prevention och yrkesverksammas arbete. Forskningen visar att ungdomars involvering i kriminalitet är ett komplext fenomen som påverkas av flera samverkande faktorer på individ-, familje- och samhällsnivå. Avsnittet belyser även forskning om vägar in och ut ur kriminalitet, betydelsen av professionella insatser samt hur samverkan mellan olika aktörer kan bidra till förebyggande arbete. Avslutningsvis presenteras forskning om föräldraskapets betydelse i relation till ungas utveckling och normbrytande beteenden och definitioner av begrepp.

4.1 Definition av begrepp

Primära studier eller primärforskning är en typ av forskning där forskaren direkt tar data från den ursprungliga källan. Med andra ord är forskaren de första som samlar in data (ISO Standards (2021))

Vinjetstudie innebär att studiens deltagare får ta del av korta beskrivningar av fiktiva händelser, personer eller situationer, och därefter inbjuds att besvara frågor kopplade till den information som ges. (Åström et al. (2013))

4.2 Samspel mellan sociala, miljö och individuella faktorer

Tidigare forskning visar att ungdomars involvering i kriminalitet är ett komplext och mångfacetterat fenomen som påverkas av ett samspel mellan individuella, familjerelaterade och samhälleliga faktorer. I en omfattande umbrella review sammanfattar Ayano et al. (2024) resultatet från 29 systematiska översikter och metaanalyser som tillsammans omfattar över 800 primära studier. Författarna visar att ungdomskriminalitet inte kan förklaras genom enskild orsak, utan snarare genom hur olika risk- och skyddsfaktorer samverkar över tid (Ayano et al., 2024).

På individnivå identifieras flera starkt associerade riskfaktorer, där bristande moralisk utveckling framstår som den mest betydelsefulla och nästan fyrdubblar risken för kriminellt beteende. Ayano et al., (2024) visar att moralisk utveckling påverkas av flera faktorer, däribland negativa barndomsupplevelser, bristande föräldratillsyn, psykisk ohälsa och kamratpåverkan. Moralisk utveckling handlar om individens förmåga att förstå och internalisera samhällets normer och värderingar samt att utveckla empati och ansvarstagande gentemot andra. När denna utvecklade brister kan det leda till svårigheter att skilja mellan rätt och fel och därmed öka risken för normbrytande beteende. Dessa individuella faktorer samverkar ofta med omgivande livsvillkor, vilket ytterligare förstärker sårbarheten för normbrytande beteenden.

På familjenivå visar Ayano et al. (2024) att låg grad av föräldratillsyn, otrygg anknytning samt erfarenheter av våld, försummelse eller andra negativa uppväxtvillkor utgör betydande riskfaktorer för ungdomskriminalitet. Dessa faktorer behandlas mer utförligt i avsnitt 4.3.

På skolnivå visar forskningen att erfarenhet av mobbning framstod som den starkaste skolrelaterade faktorn för ungdomskriminalitet enligt Ayano et al., (2024). Skolmiljön identifierade också som en betydande riskfaktor enligt Ayano et al., (2024). en metaanalys av Reaves et al. (2018, citerad i Ayano et al., 2024) visades ett tydligt samband mellan elevers upplevelser av skolklimatet och normbrytande beteenden. Sambandet gällde särskilt negativa aspekter av skolmiljön, såsom problematiska relationer mellan elever och personal samt en ogynnsam institutionell miljö.

Utöver skolrelaterade faktorer har även sociala omständigheter visat sig vara betydelsefulla enligt Ayano et al., (2024). Tidigare forskning lyfter exempelvis diskriminering, ekonomisk ojämlikhet, kamratpåverkan, bristande sociala färdigheter, svårigheter i sociala relationer samt områdesrelaterade faktorer som riskfaktorer för ungdomskriminalitet. Dessa resultat enligt Ayano et al., (2024) visar att ungdomars beteenden inte enbart formas av individuella egenskaper eller familjeförhållanden, utan även av de sociala sammanhang och miljöer där de växer upp.

För att belysa sambandet mellan föräldraskap och externa faktorer i ungdomars benägenhet till kriminalitet utgår Shuma et al., (2024) från Albert Banduras (1977) sociala inlärningsteori. Denna teori förklarar hur individer utvecklar beteenden, attityder och känslomässiga reaktioner genom att observera och imitera andra människors handlingar enligt Shuma et al., (2024). Även visar dessa studier att ungdomskriminalitet inte kan förstås utifrån en enskild faktor utan snarare genom ett samspel mellan individ, familjerelaterade och samhällsliga faktorer.

4.3 Föräldraskap

Tidigare forskning visar samstämmigt att föräldraskap spelar en avgörande roll i barns sociala, emotionella och beteendemässiga utveckling enligt Shuma et al., (2025). Föräldraskap kan förstås som de psykosociala handlingar och förhållningssätt genom vilka vuxna stödjer barns utveckling mot självständighet och social anpassning. Genom vardagliga interaktioner, normförmedling och emotionellt stöd bidrar föräldrar till att forma barns relation till både närmiljö och samhälle i stort enligt Shuma et al. (2025). När denna närvaro saknas så riskerar barn att få svårigheter att etablera stabila relationer och utveckla prosociala beteenden.

Enligt Shuma et al., (2025) visar flera studier att föräldrar fungerar som centrala förebilder för normlydigt och socialt accepterat beteende. Genom observationer och imitation internaliserar barn föräldrars värderingar, beteende och förhållningssätt, vilket påverkar deras benägenhet att följa samhällsnormer över tid. Föräldraskapet bidrar därmed både till barns individuella utveckling och till deras socialisering in i samhällets värde- och normsystem. När föräldranärvaro eller föräldraengagemang brister kan detta få långtgående konsekvenser för barns emotionella trygghet, social kompetens och framtida livsbanor enligt Shuma et al., (2025). Forskningen betonar särskilt föräldrars roll i utvecklingen av barns emotionella reglering, empati och sociala förmågor. Genom bemötande, gränssättning och känslomässigt stöd skapar föräldrar förutsättningar för att barn ska kunna hantera konflikter, tolka sociala situationer och reglera sina egna känslor. Positiv förstärkning, kommunikation och aktivt engagemang i barns vardag bidrar till att främja önskvärda beteenden och

motverka riskbeteenden, samtidigt som föräldranärvaro bidrar till att skapa stabilitet och mening i barns liv (Shuma et al. 2025).

Ayano et al. (2024) visar att bristande föräldrartillsyn och svag anknytning till föräldrar är starkt kopplade till senare brottsligt beteende hos unga, vilket understryker familjens centrala roll i det förebyggande arbetet. Samtidigt betonas att föräldraskap inte verkar i isolering utan samspelar med andra miljöfaktorer såsom kamratrelationer, skolmiljö och socioekonomiska villkor enligt Shuma et al. (2025). När föräldrastödet är svagt ökar ungdomar mottaglighet för negativa kamratinfluenser, vilket i sin tur kan bidra till impulsivt beteende, substansbruk och kriminalitet. Föräldrar brist kan dessutom leda till låg självkänsla, stress och känslor av övergivenhet, vilket ytterligare förstärker sårbarheten i belastande sociala miljöer enligt Shuma et al. (2025).

Ovannämnda studier från olika sociala och kulturella kontexter visar att föräldraskapets betydelse kvarstår genom hela barndomen och tonåren, även om dess uttryck förändras över tid. Under tidig barndom är föräldrar centrala för att forma grundläggande beteendemönster, medan föräldrars inflytande under tonåren i högre grad sker genom förhandling, relationsskapande och emotionellt stöd snarare än direkt kontroll. Oavsett utvecklingsfas framstår föräldraskap som en stabil skyddsfaktor för barns och ungdomars sociala anpassning och beslutsfattande.

4.4 Vägar in & ut från kriminalitet

Utöver forskning om risk- och skyddsfaktorer har tidigare studier också uppmärksammat betydelsen av professionellas arbete i processer som rör avståndstagande från kriminalitet, så kallad desistance. I en svensk kvalitativ studie undersöker Gålnander et al (2025) hur gänginvolverade unga män och personal vid särskilda ungdomshem uppfattar möjligheter till förändring och beteendoomvandling. Studien bygger på intervjuer med både ungdomar och yrkesverksamma och fokuserar särskilt på hur begränsande föreställningar om framtiden påverkar möjligheten att lämna kriminalitet bakom sig.

Resultaten visar att många unga som är involverade i gängkriminalitet har internaliserade begränsande föreställningar om sin framtid och att dessa kan kännas opppnåeliga. Dessa föreställningar formas genom erfarenheter av marginalisering, stigmatisering och social exkludering, vilket begränsar ungas upplevelser av handlingsutrymme och framtidsmöjligheter (Gålnander et al., 2025). Desistance framstår därmed inte enbart som ett praktiskt beslut att sluta begå brott, utan som en psykologisk och relationell process där identitet, självbild och framtidstro är centrala komponenter.

Vidare visar Gålnander et al. (2025) att yrkesverksamma spelar en avgörande roll i arbetet med att utmana dessa begränsande föreställningar. Genom relationsskapande arbete, tillit och erkännande kan personal bidra till att stärka ungas hopp och motivation till förändring. Professionellas förmåga att bekräfta positiva förändringar och visa tilltro till ungdomars utvecklingsmöjligheter framstår som central för att

möjliggöra en ny självförståelse och social inkludering enligt (Gålnander et al., 2025). Samtidigt framkommer det att detta arbete ofta försvåras av institutionella ramar, organisatoriska begränsningar och ett ökat fokus på kontroll och säkerhet, vilket riskerar att motverka möjligheten att bygga förtroendefulla relationer (Gålnander et al., 2025). Desistanceprocessen påverkas därmed både av individuella faktorer och av strukturella villkor inom vilka professionella verkar.

Denna förståelse av avståndstagande från kriminalitet kan även relateras till forskning om varför ungdomar initialt involveras i gängverksamhet. Tidigare forskning har framhållit betydelsen av sociala och familjerelaterade faktorer för ungdomars gänginträde. En empirisk studie med ungdomsbrottslingar i Singapore visar Chu et al. (2015) att behovet av tillhörighet och social acceptans ofta motiverar ungas beslut att ansluta sig till gäng. Studien visar också att tidig exponering för gäng genom familj, svagt skolengagemang samt bristande familjestöd ökar sannolikheten för gänganknytning. Resultaten enligt Chu et al. (2015) indikerar att gängmedlemskap inte enbart kan förstås som ett uttryck för individuell brottslighet, utan snarare som en konsekvens av sociala relationer och sammanhang där ungdomar formas och påverkas.

I det stora hela visar denna forskning att både inträde i och utträde ur kriminalitet är nära sammankopplat med relationella och sociala processer. Medan Chu et al. (2025) belyser hur behov av tillhörighet och social kontext kan bidra till gänginvolvering, visar Gålnander et al. (2025) hur professionellas relationsarbete och erkännande kan skapa förutsättningar för förändring. Detta understryker vikten av att studera hur yrkesverksamma själva beskriver sitt arbete, vilka insatser de upplever som verkningsfulla och vilka strukturella utmaningar som påverkar deras möjligheter att stödja ungdomar i att lämna kriminalitet bakom sig.

4.5 Insatser & samverkan

Tidigare forskning visar att förebyggande och stödjande arbete för ungdomar med kriminalitet, substansbruk och psykisk ohälsa ofta bygger på en kombination av individuella insatser, familjeorienterat arbete samt samverkan mellan olika professionella aktörer. I en svensk vinjettstudie undersöker Åström et al. (2013) hur socialsekreterare bedömer ungdomars behov och vilka insatser som föreslås i praktiken vid problem som rör kriminalitet, missbruk och psykisk ohälsa. Resultaten visar att socialsekreterare i hög grad identifierar ungdomars problem och behov, men att det finns svårigheter att konsekvent koppla dessa behov till evidensbaserade insatser (Åström et al., 2013, s. 635-637). De insatser som oftast föreslås i praktiken är samtalsstöd, kognitiv beteendeterapi (KBT), familjeterapi samt hänvisning till andra aktörer såsom barn- och ungdomspsykiatri eller missbruksvård (Åström et al., 2013, s. 639-641). Samtidigt visar studien att evidensbaserade metoder, exempelvis KBT och strukturerade familjeinterventioner, används i begränsad omfattning trots att dessa lyfts fram i forskningen som effektiva vid både kriminalitet och substansbruk (Åström et al., 2013, s. 637-638). Detta indikerar ett glapp mellan forskning och praktik, där tillgänglighet, organisatoriska förutsättningar och professionell vana kan påverka valet av insats. Åström et al. (2013) visar vidare att socialsekreterare ofta föreslår flera parallella insatser för samma ungdom, vilket kan tolkas som en medvetenhet om problemens komplexitet. Samtidigt framkommer en låg grad av samstämmighet mellan socialsekreterare

kring vilka insatser som bör användas vid liknande problem, vilket pekar på bristande struktur och gemensamma riktlinjer i bedömnings- och beslutsprocesser (Åström et al., 2013, s. 641-643).

Betydelsen av samverkan i arbetet med ungdomar i riskzon belyses ytterligare i Basic (2018), som genom en observationsstudie analyserar hur samarbete faktiskt formas i praktiken inom svensk ungdomsvård. Studien bygger på omfattande fältobservationer och visar att fungerande samarbete sällan enbart är ett resultat av formella samverkansavtal, utan snarare skapas genom vardaglig interaktion, relationer och gemensam förståelse mellan aktörer (Basic, 2018, s. 193-195). Basic (2018) introducerar begreppet samstämmiga triader, vilket innebär att aktörer från minst tre olika kategorier, exempelvis socialtjänst, institutionspersonal och ungdom eller föräldrar, uppträder enligt i konkreta situationer. Dessa samstämmiga triader framstår som centrala för att skapa tillit, minska konflikter och möjliggöra stödjande insatser för ungdomar (Basic, 2018, s. 195-197). Samverkan beskrivs därmed som en pågående och föränderlig process, snarare än ett statiskt organisatoriskt tillstånd.

Samtidigt visar (Basic, 2018, s. 200-202) att samverkan ofta präglas av konflikter, otydliga roller och maktobalanser. Yrkesverksamma tvingas i praktiken hantera spänningar mellan olika organisationers uppdrag och intressen. I vissa situationer skapas samarbete genom informella strategier, där professionella tillfälligt distanserar sig från andra myndighetsrepresentanter för att i stället bygga allianser med ungdomar eller föräldrar, i syfte att minska motstånd och stärka relationer. Framgångsrik samverkan enligt (Basic, 2018, s. 202-203) framstår därmed som skör och beroende av relationellt arbete, vilket innebär att vissa aktörer riskerar att exkluderas trots att samarbetet upplevs fungera.

Detta illustrerar hur samarbete ibland formas genom informella strategier snarare än formella strukturer. Både Basic (2018) samt Åström et al. (2013) lyfter betydande utmaningar i det praktiska arbetet. Åström et al. (2013) pekar på att socialsekreterare ofta saknar tillräckliga riktlinjer och strukturerade bedömningsverktyg för att systematiskt matcha ungdomars behov med lämpliga insatser. Detta kan leda till att insatser styrs mer av organisatoriska möjligheter än av evidens och individuella behov (Åström et al., 2013, s. 643- 645).

Vidare visar tidigare forskning enligt Higginson et al., (2015) att preventiva insatser mot ungdomars involvering i gäng och gängkriminalitet visar att tidiga, strukturerade och relationsbaserade insatser har störts potential att minska risk för kriminalitet.

Det framkommer av Higginson, et al., (2015) att familjebaserade program, skolbaserade insatser samt multisystematiska interventioner/ multisystematisk terapi (MST) är särskilt lovande. Familjebaserade program innebär insatser som riktar sig till familjens relation, kommunikation och föräldrarstrategi, medan skolbaserade insatser fokuserar på att stärka skolanknytning och sociala färdigheter i skolmiljö. Multisystematiska interventioner innebär mer omfattade insatser där flera delar av ungdomens livssituation involveras samtidigt i arbetet med att minska kriminalitet (Higginson et al., 2015). Dessa multisystematiska interventioner riktar sig mot flera riskfaktorer samtidigt och stärker skyddande faktorer såsom positiva relationer,

skolanknytning och sociala färdigheter. Ett centralt resultat av Higginson et al., (2015) är att förebyggande arbete bör påbörjas tidigt och bygga på långsiktighet. Insatser som stärker föräldrars tillsyn, positiva sociala sammanhang visar bättre resultat än enbart repressiva åtgärder. Forskningen betonar även vikten av att arbeta tvärsektoriellt, vilket innebär att olika verksamheter samarbetar över traditionella gränser mot ett gemensamt mål, och att kombinera insatser inom familj, skola och närmiljö, då ungdomars kriminalitet sällan kan förstås utifrån en enskild riskfaktor enligt Higginson et al., (2015)

Samtidigt visar Higginson et al., (2015) att det finns brist på robusta utvärderingar av preventiva program, särskilt när det gäller att fastställa vilka insatser som är mest effektiva i praktiken. Detta innebär att även om vissa typer av interventioner framstår som lovande, saknas ofta systematiska effektutvärderingar som tydligt visar hur och varför insatser fungerar i olika kontexter enligt Higginson et al., (2015).

5 Teori

I studie används Bandurans sociala inlärningsteori samt Bronfenbrenners ekologiska systemteori som teoretisk utgångspunkt. Teorierna valdes eftersom de belyser hur individens beteende formas i samspel med sociala relationer och omgivande miljöer. Genom dessa perspektiv kan ungdomars involvering i kriminalitet förstås i relation till både social påverkan och strukturella förhållanden i deras livsmiljö.

Enligt social inlärningsteori lär sig människor inte enbart genom egna erfarenhet, utan även genom att observera andra. Bandura (1971) beskriver hur beteenden formas genom modellinlärning, där individer uppmärksammar, tolkar och senare kan reproducera observerade handlingar. Teorin betonar även betydelsen av kognitiva processer, såsom symboliskt tänkande och självreglering, vilket innebär att beteende inte enbart är ett direkt resultat av yttre stimuli utan formas genom ett samspel mellan individ, miljö och handlingar.

Vidare utgår Bronfenbrenners (1979, s. 3–8) ekologiska systemteori från att barns och ungas utveckling formas genom ett dynamiskt samspel mellan individen och flera nivåer av omgivande miljöer. Enligt Bronfenbrenner (1979, s.3–8) kan utvecklingen förstås genom att analysera de sociala sammanhang där individen deltar. Teorin beskriver detta genom en modell bestående av fyra sammanlänkade systemnivåer.

Mikrosystemet omfattar de miljöer där individen har direkt och regelbunden kontakt, såsom familj, skola och kamratgrupper.

Mesosystemet utgörs av relationerna mellan olika mikrosystem, exempelvis samverkan mellan skola och hem.

Exosystemet innefattar samhällsstrukturer som individen inte själv deltar i men som indirekt påverkar utvecklingen, såsom socialtjänstens organisation eller föräldrars arbetsvillkor.

Makrosystemet består av övergripande samhälleliga värderingar, normer, lagstiftning och politiska beslut.

Dessa systemnivåer ger ett analytiskt ramverk för att förstå hur olika sociala och samhälleliga faktorer kan påverka ungdomars livssituation. Genom att uppmärksamma samspelet mellan nivåerna blir det möjligt att analysera hur faktorer i exempelvis familj, skola, socialtjänst och samhälleliga strukturer tillsammans kan påverka ungdomars risk att involveras i kriminalitet.

5.1 Teoriernas relevans och användning i analysen

Valet av social inlärningsteori samt ekologisk systemteori grundar sig i studiens syfte att undersöka hur yrkesverksamma kan förebygga och minska ungdomars involvering i kriminalitet. I studien används teorierna inte enbart för att beskriva ungdomars kriminalitet på en övergripande nivå, utan som analytiska verktyg för att

tolka informanternas beskrivningar av hur ungdomars involvering i kriminalitet kan förstås, förebyggas och motverkas. Social inlärningsteori möjliggör en analys av hur yrkesverksamma beskriver betydelsen av relationer, förebilder, grupstryck och normöverföring, medan Bronfenbrenners ekologiska systemteori används för att analysera hur familj, skola, socialtjänst, fritidsmiljöer och samhällsliga strukturer tillsammans påverkar ungdomars livssituation och handlingsutrymme.

Även om studien inte bygger på intervjuer med ungdomar utan med yrkesverksamma, är social inlärningsteori relevant som analytiskt verktyg. Teorin används för att tolka hur de yrkesverksamma beskriver ungdomars beteendeutveckling, påverkan från kamrater och betydelsen av relationer i det förebyggande arbetet. När intervjupersonerna exempelvis talar om gängpåverkan, förebilder eller vikten av att vara en närvarande vuxen, kan detta analyseras genom begreppet modellinlärning (Bandura, 1971). Teorin möjliggör därmed en förståelse av hur yrkesverksamma uppfattar att ungdomar lär sig normer, värderingar och beteenden genom observation och social interaktion. Social inlärningsteori används således inte för att direkt studera ungdomars beteende, utan för att analysera de professionellas beskrivningar av hur beteenden formas och kan förändras.

Bronfenbrenners ekologiska systemteori kommer att användas för att analysera hur informanterna beskriver att olika samhällsnivåer samverkar i det förebyggande arbetet. Teorin ger en struktur för att förstå hur faktorer på mikro, meso, exo och makronivå påverkar ungdomars livssituation. I analysen används modellen för att kategorisera och tolka hur familj, skola, socialtjänst, lagstiftning och samhällsliga normer påverkar möjligheterna till förebyggande insatser. Särskilt relevant är mesosystemet, där samverkan mellan olika aktörer kan förstås som avgörande i det preventiva arbetet.

Teorierna hör samman och kompletterar varandra genom att båda betonar samspelet mellan individ och omgivning. Medan social inlärningsteori förklarar hur beteenden utvecklas genom social påverkan, genom observationer och imitationer i sociala relationer, synliggör Bronfenbrenners ekologiska systemteori de strukturella nivåer där denna påverkan äger rum, hur individens utveckling påverkas av olika nivåer i den sociala miljön. Tillsammans möjliggör teorierna en helhetsförståelse av både individuella och samhällsliga faktorer i arbetet med att förebygga ungdomskriminalitet, samt en bredare förståelse av hur ungdomars involvering i kriminalitet kan påverkas av båda individuella och strukturella faktorer.

I analysen användes dessa teoretiska perspektiv för att tolka de resultat som framkommit i intervjuerna. Banduras sociala inlärningsteori används för att analysera hur sociala relationer och förebilder kan påverka ungdomars beteende, medan Bronfenbrenners ekologiska systemteori används för att belysa hur olika sociala miljöer och samfälliga strukturer kan påverka ungdomars livssituation och risk att involveras i kriminalitet.

6 Metod

6.1 Metodval

Syftet med denna studie var att fördjupa kunskapen om hur fältarbetare och andra yrkesverksamma inom det sociala och brottsförebyggande området arbetar för att förebygga samt minska ungdomars involvering i kriminalitet. Vidare syftar studien till att undersöka vilka insatser och former av stöd dessa yrkesverksamma anser vara mest verkningsfulla för att förebygga kriminalitet samt vilka insatser som kan behövas i framtiden för att förbättra detta arbete. Mot denna bakgrund valdes en kvalitativ forskningsansats. Den kvalitativa metoden ansågs lämplig eftersom studien syftade till att fånga erfarenheter, upplevelser och tolkningar snarare än att mäta omfattning eller frekvens. Bryman (2025, s. 520) beskriver att kvalitativa intervjuer syftar till att förstå hur individer uppfattar och tolkar sin sociala verklighet, vilket överensstämde med studiens inriktning.

Studien inleddes med en litteraturöversikt i syfte att skapa en överblick över tidigare forskning inom området och identifiera kunskapsluckor i relation till studiens syfte. Litteratursökningen genomfördes i databaserna Social Service Abstract, Criminal Justice Abstracts och Web of Science. Vi använde följande sökord i vår litteratursökning: "prevention, youth criminality, youth gang, criminality, risk factors, sweden, social work, interventions, gang crime/organized criminality, criminal network". Sökprocessen innebar att vi gick igenom varje artikel som framkom i sökresultaten för att bedöma dess relevans i förhållande till vårt syfte. Under arbetets gång upplevde vi vissa svårigheter att hitta artiklar som specifikt motsvarade vårt ämnesområde, då många träffar endast delvis berörde våra forskningsfrågor. Detta krävde en noggrann granskning och urvalsprocess. Trots dessa utmaningar lyckades vi till slut identifiera ett tillräckligt antal relevanta studier. Enligt Bryman (2025, s. 118–119) är en litteraturgenomgång central i forskningsprocessen eftersom den bidrar till att placera studien i ett vetenskapligt sammanhang, tydliggöra vad som redan är känt samt motivera studiens relevans. Inledningsvis upplevdes svårigheter att finna studier som specifikt utgick från svenska förhållanden eller som behandlade yrkesverksammas arbete i relation till Sveriges kontext. En stor del av den tillgängliga forskningen var internationell och baserad på andra välfärdssystem och samhällsstrukturer, vilket innebar att resultaten inte utan vidare kunde överföras till svenska förhållanden.

Efter att ha identifierat rätt sökbegrepp som var mer relevanta till svenska förhållanden, gav sökningen relevanta svenska rapporter, vetenskapliga artiklar samt myndighetsbaserade kunskapsöversikter som bättre speglade studiens kontext. Urvalet av litteratur gjordes med utgångspunkt i studiens syfte och frågeställningar, i enlighet med Brymans (2025, s. 118-119) betoning på att litteraturgenomgången ska vara selektiv och kopplad till forskningsproblemet snarare än allmänt beskrivande. Vi använde oss av en narrativ litteraturgenomgång som enligt Bryman (2025, s. 118) innebär att man sammanställer och beskriver tidigare forskning inom ett visst område för att skapa en översikt över undersökningsområdet som är någorlunda heltäckande, med grund i att det var mest lämpligt utifrån

tidsbegränsning (Bryman, 2025, s. 122). De studier som inkluderades valdes utifrån deras relevans för svensk socialtjänst, ungdomskriminalitet och professionellas arbete i förebyggande sammanhang. Den kvalitativa forskningsansatsen, som syftar till att skapa en djupare förståelse för komplexa sociala fenomen (Bryman, 2025, s. 426), låg även till grund för urvalet av litteratur, då fokus låg på studier som belyste erfarenheter, arbetssätt och professionella perspektiv snarare än enbart statistiska sammanställningar.

6.2 Datainsamlingsmetod

Datainsamlingen genomfördes genom semistrukturerade intervjuer. Enligt Bryman (2025, s. 521–523) kännetecknas semistrukturerade intervjuer av att forskaren använder en intervjuguide med teman och frågor samtidigt som det finns utrymme för flexibilitet och följdfrågor. Denna flexibilitet innebar att intervjupersonernas svar kunde utvecklas och att nya relevanta aspekter kunde följas upp under samtalets gång. Detta ansågs vara särskilt betydelsefullt i denna studie eftersom yrkesverksammas erfarenheter kan variera beroende på verksamhet, målgrupp och organisatoriska förutsättningar.

Tematiseringen av den tidigare forskningen har utformats med utgångspunkt i det material som framkommit i litteraturgenomgången. De teman som identifieras baseras således på återkommande mönster och centrala begrepp i den tidigare forskningen. Vidare har vi även tagit hänsyn till våra frågeställningar, vilket har fungerat som en vägledande ram i urvals och tematiseringsprocessen. I arbetet med att utforma intervjuguiden har både studiens frågeställningar och den tidigare forskningen varit centrala utgångspunkter, vilket har bidragit till att skapa en tydlig koppling mellan teori och empiri.

Ett alternativ hade varit att använda strukturerade intervjuer eller enkätundersökningar. Dessa metoder bedömdes dock som mindre lämpliga eftersom de i högre grad begränsar svarens djup och möjlighet till fördjupning. Den semistrukturerade formen möjliggjorde i stället att forskarna kunde följa upp intressanta teman som uppstod under intervjuerna, vilket Bryman (2025, s. 521-522) framhåller som en central aspekt i denna intervjutyp.

6.3 Urval

Urvalet genomfördes som ett strategiskt urval, där respondenterna valdes utifrån deras yrkesroll och erfarenhet av att arbeta med ungdomar i riskzon, eller redan involverade i kriminalitet. Vilket innebar att deltagare valdes utifrån deras relevans för studiens syfte, syftet med detta urval var att få ta del av erfarenheter från yrkesverksamma som i sitt arbete möter ungdomar involverade i kriminalitet och som därav kan bidra med relevanta perspektiv på studiens forskningsfrågor. Bryman (2025, s. 529-530) beskriver att kvalitativ forskning ofta bygger på målinriktade urval där deltagare väljs på grund av sin kunskap eller erfarenhet inom det aktuella området.

Studien riktade sig till yrkesverksamma inom det sociala och brottsförebyggande området som i sitt arbete mötte ungdomar i riskzon eller ungdomar involverade i kriminalitet. Kontakt togs via e-post där ett informationsbrev (bilaga 3) skickades ut till olika yrkesverksamma från olika delar av Sverige inom socialtjänsten, polismyndigheten, fältsekreterare, brottsförebyggande verksamheter och 2 svenska stödlinjer för barn och ungdomar med information om studiens syfte, genomförande och etiska villkor. Detta bidrog till en viss geografisk spridning i materialet. De personer som uppfyllde studiens kriterier och samtyckte till deltagande inkluderades i studien. Vi kontaktade 10 verksamheter i olika fält relevanta till studien, både inom offentlig sektor och inom privat verksamhet. 5 av dessa var intresserade och samtyckte till deltagandet, 2 av de resterande hänvisade oss vidare till kollegor/deras verksamhet i andra städer och 3 av de resterande avstod från intervjun på grund av otillgänglighet.

6.4 Datainsamling och bearbetning av data

Inför datainsamlingen utformades en intervjuguide (bilaga 1). Bryman (2025, s. 523) beskriver att en intervjuguide bör innehålla teman kopplade till studiens syfte och frågeställningar samt att frågorna bör vara öppna och inte alltför specifika. Vidare bör frågorna vara tydliga, begripliga och inte ledande. Intervjuguiden i denna studie utgick från övergripande teman kopplade till studiens frågeställningar, såsom beskrivningar av förebyggande arbete, upplevda utmaningar samt bedömningar av verkningsfulla och framtida insatser.

Transkriberingen av intervjuerna genomfördes manuellt och fördelades mellan författarna. Totalt transkriberades fem intervjuer, där fyra av dessa delades upp jämnt mellan oss, medan den femte intervjun genomfördes och transkriberades gemensamt. Detta tillvägagångssätt valdes i syfte att effektivisera arbetsprocessen, då en gemensam transkribering av samtliga intervjuer bedömdes vara med tidskrävande. Samtidigt möjliggjorde det gemensamma arbetet med en av intervjuerna en ökad samsyn kring transkriberingsprocessen.

Efter att intervjuerna hade transkriberats lästes materialet igenom flera gånger för att skapa en helhetsförståelse, därefter identifierades återkommande teman och mönster i materialet. Dessa organiserades i tematiska kategorier som låg till grund för resultatpresentationen. Frågorna formulerades öppet för att ge deltagarna möjlighet att utveckla sina resonemang. Under intervjuerna ställdes följdfrågor för att fördjupa och klargöra svaren, vilket är förenligt med den flexibilitet som Bryman (2025, s. 521-522) beskriver som central i semistrukturerade intervjuer.

Intervjuerna genomfördes under vecka 9–10 och varade cirka 45–60 minuter. De genomfördes antingen fysiskt eller via Zoom, beroende på deltagarnas önskemål, på grund av geografiska skäl. Samtliga intervjuer spelades in efter informerat samtycke för att möjliggöra noggrann transkribering. Bryman (2025, s. 526) betonar vikten av att spela in kvalitativa intervjuer för att säkerställa att analysen bygger på korrekt återgivet material.

Under intervjuerna eftersträvades ett lyhört och flexibelt förhållningssätt. Bryman (2025, s. 527) beskriver, med hänvisning till Kvale, att en framgångsrik intervjuare bör vara insatt, strukturerad, tydlig, sensitiv och öppen. Forskarna strävade därför efter att vara aktiva lyssnare, ge utrymme för eftertanke samt följa upp resonemang utan att styra svaren i en viss riktning. Intervjuerna genomfördes i lugna miljöer för att minimera störningar, vilket Bryman (2025, s. 526) framhåller som betydelsefullt för intervjukvaliteten.

6.5 Validitet & Reliabilitet

Inom kvalitativ forskning diskuteras tillförlitlighet snarare än reliabilitet i kvantitativ mening. Bryman (2025, s. 527) framhåller att kvalitet i intervjustudier bland annat handlar om intervjuarens förmåga att vara lyhörd, flexibel och samtidigt strukturerad. För att stärka studiens tillförlitlighet användes en intervjuguide som säkerställde att samtliga centrala teman berördes, samtidigt som flexibilitet möjliggjorde fördjupning. Samtliga intervjuer transkriberades ordagrant, vilket minskade risken för feltolkningar i analysen.

Samtidigt finns vissa begränsningar med den valda metoden. Eftersom studien bygger på intervjuer med ett begränsat antal yrkesverksamma kan resultatet inte generaliseras till alla verksamheter eller geografiska områden. Intervjuer innebär även att resultaten baseras på respondenternas egna uppfattningar och erfarenheter, vilket kan påverkas av hur de väljer att beskriva sitt arbete.

6.6 Etiska överväganden

Studien utgår från ett etiskt förhållningssätt som bör vara centralt i all forskning. Studien är grundad i de fyra grundkraven inom svensk samhällsvetenskaplig forskning samt i enlighet med de riktlinjer som Bryman (2025) presenterar. Dem fyra grundkraven är nyttjandekravet, konfidentialitetskravet, samtyckeskravet samt informationskravet. Dessa berör frågor om informerat samtycke, skydd från skada, konfidentialitet och hantering av personuppgifter (Bryman, 2025, s. 154-155).

Deltagarna informerades skriftligt (bilaga 2) och muntligt om studiens syfte, genomförande och deras rätt att avbryta sitt deltagande när som helst utan konsekvenser, vilket är en grundläggande del av kravet på informerat samtycke (Bryman, 2025, s. 168-169). Detta genom att alla intervjupersoner fick skriva under en samtyckesblankett (bilaga 2). Även säkerställdes om studien inte behandlar känsliga personuppgifter i juridisk mening, har vi varit varsamma över den yrkesverksammas konfidentialitet, vilket krävde ett varsamt förhållningssätt. Bryman (2025, s. 150-151) betonar att etiska dilemman ofta är komplexa och situationsbundna, och att forskaren behöver göra avvägningar mellan olika etiska principer.

Deltagarna informerades även om att materialet skulle behandlas konfidentiellt och anonymiseras i uppsatsen. Bryman (2025, s. 526-528) lyfter fram vikten av informerat samtycke, konfidentialitet och korrekt hantering av inspelat material inom kvalitativ forskning. Inspelningarna förvarades på ett säkert sätt och användes

enbart för forskningsändamål, sedan raderades efter att uppsatsen har betygsatts som är i enlighet med (Bryman, 2025, s.166-167). Konfidentialitet säkerställdes genom att deltagarnas identitet anonymiserades i transkribering och i den färdiga uppsatsen genom att benämna de yrkesverksamma med endast deras yrkestitel och inget mer. Detta för att säkerställa att respondenternas namn, stad och verksamhet inte nämns i studien för att säkerställa anonymiseringen. Bryman (2025, s.156-157) framhåller vikten av att skydda deltagarnas identitet och att vara särskilt noggrann vid presentation av kvalitativ data, eftersom detaljer i citat annars kan möjliggöra identifiering.

7 Resultat

I detta kapitel presenteras resultatet av de genomförda intervjuerna med yrkesverksamma inom det sociala och brottsförebyggande området. Resultaten är strukturerat utifrån de teman som framkommit i analysen av det empiriska materialet. Dessa teman belyser hur yrkesverksamma beskriver sitt arbete med att förebygga ungdomars involvering i kriminalitet, vilka insatser som upplevs som centrala samt vilka utmaningar som finns i arbetet. Kapitlet syftar till att ge en samlad bild av respondenternas erfarenheter och perspektiv, och utgör grunden för den efterföljande analysen.

De respondenter som deltagit i studien benämns i resultatkapitlet enligt följande:

- 1: S – Behandlare inom Socialtjänsten
- 2: P - Områdespolis
- 3: B - brottsförebyggande samordnare
- 4: F – Verksamhetschef på konsulentbolag, familjehemsplaceringar för barn och unga
- 5: F - Fältsekreterare

7.1 Yrkesverksammas arbete med att förebygga ungdomars kriminalitet

Ett övergripande resultat i intervjuerna är att det förebyggande arbetet beskrivs som mångfacetterat och relationellt. Respondenterna återkommer till att arbetet inte kan förstås som en enskild åtgärd, utan som en process där flera delar av samverkar. I materialet framträder särskilt relationsskapande arbete, individanpassade insatser samt motivation och förändringsarbete som centrala delar i arbetet med att förebygga och minska ungdomars involvering i kriminalitet. Det som blir tydligt i intervjuerna är att arbetet sällan börjar med kontroll eller åtgärd, utan snarare med att skapa kontakt, förstå situationen och därefter försöka bygga en väg bort från kriminalitet.

7.1.1 Relationsskapande arbete

Ett återkommande tema i respondenternas beskrivningar är att relationsskapande arbete utgör en grund i det förebyggande arbetet. Både 1:S, 2:P, 4: F och 5: F beskriver att ungdomar som befinner sig i riskzon eller redan är involverade i kriminalitet ofta bär på misstro mot vuxna, myndigheter eller tidigare stödinsatser. Det gör att en central del av arbetet om att skapa tillit och närvaro innan mer konkreta förändringsinsatser kan påbörjas.

2: P beskriver att arbetet både kan vara uppsökande och mer informerande, exempelvis genom närvaro i lokalsamhället, föreläsningar i skolor och kontakt med ungdomar i olika sammanhang. I detta framträder inte enbart polisens repressiva funktion, utan också ett försök att visa ungdomar att det finns vuxna aktörer som vill hjälpa och vägleda. 2: P nämner även vikten av att möta ungdomen med respekt och vänlighet, visa att deras yrkesroll finns för att hjälpa samt att ge ungdomen ett vänligt bemötande, eftersom polisen upplever att ungdomar ofta har en negativ förutfattad syn kring polisens yrkesroll och bemötande. 1:S beskriver på liknande sätt att det förebyggande arbetet ofta sker genom samtal och relationsskapande arbete med ungdomar. Behandlaren lyfter detta som ett av det viktigaste stegen, för att hjälpa en ungdom krävs först en god relation och förståelse för ungdomens situation. Även 4: F betonar relationens betydelse och beskriver att många av de ungdomar som placeras saknar tidigare erfarenheter av stabila vuxenkontakter. Därför beskrivs relationen inte bara som ett medel, utan som en del av själva insatsen. Kontinuerlig närvaro och återkommande kontakt framstår som avgörande för att ungdomen ska våga ta emot stöd. Detta kommer tydligt till uttryck i 4: F:s beskrivning av hur kontakt ibland behöver ske i vardagliga och informella sammanhang:

Till exempel att man går och tar en fika och har ett behandlande samtal med dem... Då blir det mer naturligt. (4: F)

Citatet synliggör att relationsskapandet inte endast handlar om att prata med ungdomar, utan om hur samtalet sker. Det som framträder i materialet är att förtroendet inte skapas genom formella möten enbart, utan ofta genom att den professionella anpassar sitt sätt att möta ungdomen. Resultatet visar därmed att det relationsskapande arbetet inte är ett komplement till det förebyggande arbetet, utan en förutsättning för att detta arbete ska bli möjligt.

Även 5: F visar att fältgruppens arbete i stor utsträckning handlar om relationsskapande och förebyggande arbete med ungdomar. En central del av deras arbetet är att skapa trygghet och bygga förtroendefulla relationer med ungdomar i deras egna miljöer. 5: F beskriver att fältgruppens uppdrag skiljer sig från myndighetsutövning och i stället bygger på frivillighet och tillit.

Fältgruppens uppdrag handlar mycket om att skapa trygghet, bygga relationer och arbeta förebyggande utan myndighetsutövning. (5: F)

Fältgruppens arbetet sker i flera olika sammanhang och miljöer. Informanten beskriver att arbetsuppgifterna kan variera från skolbesök dagtid till uppsökande arbete och möten med ungdomar på kvällstid. På så sätt kan fältgruppen möta ungdomar i olika delar av deras vardag. Vidare framkommer det att ungdomar ofta kommer i kontakt med fältgruppen genom skolaktiviteter, mötesplatser och uppsökande arbete. Även föräldramöten nämns som en viktig arena för kontakt och informationsspridning.

Ungdomar kommer i kontakt med oss genom skolaktiviteter, föräldramöten, uppsökande arbete och på olika mötesplatser. (5: F)

En återkommande aspekt i intervjun med 5: F är betydelsen av relationsskapande arbete. 5: F betonar att förtroende är en förutsättning för att kunna arbeta förebyggande med ungdomar som befinner sig i riskzon för kriminalitet.

Relationsskapande och förtroende är centralt i arbetet, ofta genom motiverande samtal och möten i ungdomarnas egna miljöer. (5: F)

7.1.2 Individanpassade insatser

Ett andra tydligt tema i materialet är att förebyggande arbete beskrivs som starkt beroende av individanpassning. Respondenterna återkommer till att ungdomar som involveras i kriminalitet inte utgör en likformad grupp, utan har olika erfarenheter, riskfaktorer, behov och förutsättningar. Därför menar flera av de intervjuade att arbetet behöver formas utifrån varje enskild ungdom, snarare än utifrån standardiserade lösningar.

1:S beskriver att det ofta krävs en förståelse för de bakomliggande faktorerna till ungdomens situation, och att samtal därför används för att hjälpa ungdomen att reflektera över val, konsekvenser och möjliga alternativ. 4: F beskriver på liknande sätt att behandlingsarbetet behöver anpassas till ungdomens behov och att kriminalitet kan ha olika orsaker från individ till individ. En central del i arbetet blir därmed att identifiera vad som ligger bakom ungdomens beteende, snarare än att enbart fokusera på själva handlingarna.

I materialet framgår också att individanpassning kan ta sig olika uttryck. För vissa ungdomar handlar det om samtalsstöd, för andra om familjehemsplacering, strukturerad vardag, kontaktperson, praktikplats eller motivationsarbete. Det som förenar respondenternas beskrivningar är att insatsen behöver möta ungdomen där den befinner sig. Detta syns även i 4: F:s beskrivning av att arbetet innefattar olika former av behandlingsinsatser. 4: F beskriver att samtalsmetoder, exempelvis motiverande samtal och behandlingsarbete baserat på kognitiv beteendeterapi, används för att stödja ungdomarnas utveckling. Samtalen kan ske i mer informella sammanhang, exempelvis i vardagliga aktiviteter, vilket upplevs kunna underlätta för ungdomarna att delta i behandlingen.

Resultatet visar därmed att individanpassning inte bara rör vad som erbjuds, utan också hur stödet ges. Genom detta framträder ett mer nyanserat resultat där förebyggande arbete förstås som flexibelt, situationsbundet och beroende av professionellas förmåga att anpassa sitt arbetssätt.

7.1.3 Motivation och förändringsarbete

Ett tredje återkommande tema i intervjuerna är att motivationsarbete beskrivs som en central men också svår del av arbetet med ungdomar i kriminalitet. Flera respondenter menar att det inte räcker att erbjuda stöd eller tydliggöra konsekvenser om ungdomen själv inte är mottaglig för förändring. Samtidigt framgår det att motivation sällan ses som något ungdomen antingen har eller inte har, utan snarare som något som behöver byggas upp och arbetas fram över tid.

1:S beskriver att samtalsmetoder som motiverande samtal (MI) och kognitiv beteendeterapi (KBT) används för att hjälpa ungdomar att reflektera över sina val och hitta andra handlingssätt. Även 5: F lyfter fram att MI är en viktig metod i arbetet med ungdomar. Genom dessa samtal försöker yrkesverksamma stärka ungdomars motivation till förändring och hjälpa dem att reflektera över sina val och framtida konsekvenser. 4: F lyfter på liknande sätt fram att arbeta med mål och delmål tillsammans med ungdomarna samt att använda positiv förstärkning för att uppmuntra förändring, exempelvis kopplat till skolgång eller andra vardagliga aktiviteter. Att ungdomarna får möjlighet att vara delaktiga i planeringen av sin egen vård beskrivs som viktigt för att stärka motivation och känsla av ansvar enligt 4: F. Resultatet visar därmed att motivationsarbete i materialet inte förstås som en snabb förändring, utan som en långsiktig process där professionella försöker skapa rörelse i ungdomens tänkande och handlande.

Vi jobbar med belöningsystem. Motivationsarbete, det är A och O. Vi motiverar hela tiden, pushar, positivt förstärker. (4: F)

Citatet visar att motivation i detta arbete inte beskrivs som något abstrakt, utan som något mycket mer

7.2 Samverkan mellan olika aktörer

Ett tydligt resultat i intervjuerna är att samverkan mellan olika aktörer beskrivs som en nödvändig del av det förebyggande arbetet. Respondenterna menar att ungdomars situation ofta är komplex och att ingen enskild verksamhet ensam kan möta alla de behov som finns. Samverkan framträder därför inte som ett tillägg till arbetet, utan som en förutsättning för att kunna arbeta tidigt, samordnat och långsiktigt.

7.2.1 Samverkan som förutsättning för att nå ungdomar i riskzonen

Flera respondenter beskriver att samverkan sker mellan exempelvis socialtjänst, polis, skola, fritidsverksamheter, familjehemsverksamheter och andra samhällsaktörer. 2: P uppger att samarbete främst sker med socialtjänst, skolor och ibland fastighetsägare i bostadsområden där problem med kriminalitet förekommer. Fastighetsägare kan exempelvis uppmärksamma polisen på platser där narkotikaförsäljning eller annan brottslighet förekommer. 2: P beskriver även samverkan genom SSPF-samarbetet (skola, socialtjänst, polis och fritid), där olika aktörer samarbetar för att identifiera ungdomar som befinner sig i riskzonen och för att sätta in stödinsatser i ett tidigt skede.

P: 2 beskriver även att kontakt med ungdomar ofta sker i samband med att brott upptäcks, exempelvis vid narkotikabrott. I dessa situationer kan den yrkesverksamma lagföra ungdomarna och samtidigt göra en anmälan till socialtjänsten så att stödinsatser kan sättas in. Samtidigt arbetar P:2 också förebyggande genom att exempelvis föreläsa för elever i årskurs fem om lag och rätt samt om hur samhället fungerar. Syftet med detta är att tidigt skapa förståelse för lagar och stärka ungdomars känsla av tillhörighet till samhället.

Även 3: B beskriver samverkan som en central del av arbetet och kopplar detta till behovet av strukturer och samordning mellan olika samhällsaktörer. 3: B beskriver flera uppdrag kopplade till brottsförebyggande arbete. Ett centralt område är avhoppbarverksamhet, vilket innebär stöd till individer som vill lämna kriminella miljöer. Arbetet syftar till att bidra till strukturer och samverkan mellan olika aktörer som är involverade i sådana processer. Ett annat uppdrag som kallas för våldssamverkan handlar om samverkan kring barn och unga som riskerar att involveras i organiserad brottslighet. I detta arbete ligger fokus på att utveckla samarbeten mellan olika samhällsaktörer, exempelvis kommunala verksamheter och andra myndigheter, för att kunna identifiera och stödja unga i riskzon i ett tidigt skede. 3: B arbetar även med brottsförebyggande föräldraskapsstöd. Syftet med detta arbete är att stärka föräldrars möjligheter att stödja sina barn och därigenom förebygga att unga dras in i kriminalitet.

Familjehemsplaceraren arbetar i en ledande roll inom en verksamhet som arbetar med familjehemsplaceringar för barn och unga. Arbetet innebär bland annat att samordna placeringar och stödinsatser för ungdomar med olika former av social problematik, däribland ungdomar som befinner sig i riskzon för eller redan är involverade i kriminalitet. Kontakten med ungdomarna sker vanligtvis genom att socialtjänsten efterfrågar en placering, varefter en matchning görs mellan ungdomen och ett familjehem.

5: F beskriver också att arbetet med ungdomar ofta sker i nära kontakt med andra professioner och att samverkan behövs och är viktig för att kunna identifiera ungdomar i riskzon, säkerställa att rätt stödinsatser sätts in och för att fånga upp unga innan problemen fördjupas. Detta uttrycks tydligt i följande citat:

Arbetet med ungdomar involverade i kriminalitet sker ofta i samverkan med andra aktörer som SSPF, SIG och IA-samordnare (5: F).

Citatet visar att samverkan i respondenternas beskrivningar inte endast handlar om en allmän vilja att samarbeta, utan om konkreta strukturer där flera aktörer samlas kring samma ungdom. Resultatet visar därmed att samverkan förstås som ett sätt att skapa kontinuitet, dela ansvar och minska risken för att ungdomar faller mellan olika verksamheter.

7.2.2 Samverkanens begränsningar och organisatoriska hinder

Samtidigt framträder i materialet att samverkan inte är problemfri. Flera respondenter beskriver att samarbete mellan olika verksamheter ibland försvåras av organisatoriska skillnader, resursbrist och begränsningar i informationsdelning. 3: B beskriver att samverkan på regional nivå kan påverkas av hur olika verksamheter är organiserade och av vilka förutsättningar som finns för informationsutbyte. 3: B lyfter att flera aktörer ofta är involverade i arbetet kring barn och unga i riskzon, exempelvis kommunala verksamheter, polis och andra samhällsinstanser. Arbetet på regional nivå handlar därför i stor utsträckning om att skapa förutsättningar för samarbete och koordinering mellan dessa aktörer. 3: B beskriver dock att utvecklingen på området går mot ökade möjligheter till informationsutbyte, vilket kan underlätta samarbete och samordning av insatser.

Det har ju varit mycket diskussioner om det här med sekretess och liknande som just nu håller på att luckras upp lite. (3: B)

Även 1: S betonar vikten av samverkan och beskriver att i sitt arbete ofta möter ungdomar som redan haft kontakt med exempelvis polis, skola eller socialtjänst. 1: S menar att det därför är viktigt att ta del av den information och de insatser som redan genomförts innan man själv påbörjar sitt arbete med ungdomen. Detta så att insatsen är meningsfull och tillämpad utifrån vad som tidigare fungerat och inte. Samtidigt menar 1: S att vissa ungdomar kan uppleva det lättare att prata med en behandlare än med exempelvis polis eller skolpersonal, eftersom behandlaren inte har samma myndighetsroll.

4: F ger också uttryck för att samverkan ibland brister och kan vara utmanande när andra aktörer som socialtjänst, skola, polis inte har tillräckliga resurser eller när insatser drar ut på tiden, exempelvis på grund av personalomsättning eller långa väntetider till olika former av stöd och behandling. Därför har 4: F verksamhet skräddarsytt deras vård, hen har utbildat personalen till att bli behandlare samt rekryterat personal som är behandlare, enbart för att kunna ge det hela till ungdomarna. Detta gör att samverkan i resultatet framträder som både nödvändig och sårbar. Den är avgörande för arbetet, men dess kvalitet påverkas av strukturella villkor som de professionella själva inte alltid kan styra över.

Ett tydligt exempel på detta ges i respondent 4: Fs beskrivning av väntetider inom andra delar av välfärdssystemet:

Jag har haft barn som har väntat på BUP och traumabehandling i över två år. Och sen har de fyllt 18 år och så har de inte fått någon hjälp (4: F).

Detta citat fördjupar resultatet genom att visa att utmaningarna i samverkan inte enbart handlar om bristande kontakt mellan aktörer, utan också om att ungdomar riskerar att stå utan hjälp trots att behovet är känt. Resultatet pekar därmed på att samverkan, för att vara verksam, inte bara kräver god vilja utan också fungerande strukturer och tillgängliga resurser.

7.3 Familjens betydelse i det förebyggande arbetet

Ett återkommande tema i intervjuerna är familjens betydelse för ungdomars utveckling och risken för kriminalitet. Både 1: S, 2: P, 4: F och 5: F beskriver att familjen ofta har en avgörande roll för om en ungdom lyckas få stabilitet, gränser och stöd, eller om ungdomen i stället söker tillhörighet i andra miljöer. Resultatet visar därför att familjen inte framstår som en bakgrundsfaktor vid sidan av det förebyggande arbetet, utan som en central del av det.

7.3.1 Föräldrar, gränssättning och vardagsstruktur

Flera respondenter beskriver att många ungdomar som hamnar i kriminalitet saknar tydliga gränser, struktur eller stabil vuxennärvaro i hemmet. 2: P menar att vissa ungdomar lever i familjesituationer där kontrollen är svag och där vuxna inte förmår sätta tydliga ramar, vilket kan bidra till att ungdomen söker sig till kriminella

miljöer. 2: P beskriver att ensamstående föräldrar ibland kan ha svårt att kontrollera eller sätta gränser för sina barn, vilket kan bidra till att ungdomar söker sig till kriminella miljöer. Samtidigt lyfter 2: P fram exempel där föräldrar agerat tydligt och markerat mot barnens beteende, vilket i vissa fall bidragit till att ungdomar inte fortsatt med kriminalitet.

1: S beskriver att familjen ofta spelar en avgörande roll i arbetet med ungdomar, att många problem som uppstår hos ungdomar kan kopplas till familjesituationen och att det därför ofta är nödvändigt att arbeta med hela familjen och inte enbart med ungdomen. Även att problem ofta behöver förstås i relation till hela familjesituationen och att det därför sällan är tillräckligt att enbart rikta insatser till ungdomen. Exempelvis kan samtal med föräldrar handla om gränssättning, ansvarsfördelning och hur föräldrar kan stötta sina barn på ett mer fungerande sätt. 1: S beskriver att många föräldrar har svårt med gränssättningar och uppfostran av sina barn vilket sedan leder till exempelvis skolfrånvaro eller normbrytande beteenden.

Det som framträder i materialet är att föräldrars betydelse inte endast beskrivs i termer av ansvar, utan också i termer av behov av stöd. Flera respondenter menar att vissa föräldrar själva behöver hjälp i sitt föräldraskap för att kunna utgöra ett fungerande stöd för sina barn. Resultatet visar därmed att familjens betydelse i det förebyggande arbetet är dubbel: familjen kan vara en skyddsfaktor, men också ett område där ytterligare stöd behöver sättas in.

7.3.2 Familj och nätverk som avgörande för förändring

5: F lyfter särskilt fram att ungdomars sociala nätverk och familj ofta har stor betydelse för om förändringsarbete blir hållbart. I materialet framträder att förändring inte bara handlar om den enskilda ungdomens vilja, utan också om vilka relationer och sammanhang ungdomen återvänder till.

Detta uttrycks tydligt i följande citat:

Familj och nätverk spelar en stor roll för ungdomarnas välmående och förändringsprocess (5: F).

Citatet förstärker det som flera respondenter återkommer till, nämligen att insatser riktade till enbart individen riskerar att bli otillräckliga om inte den sociala omgivningen också beaktas. Resultatet visar därför att familjen i respondenternas beskrivningar inte enbart är viktig för att förebygga att kriminalitet uppstår, utan också för att möjliggöra att en förändring faktiskt håller över tid.

7.3.3 Familjehem som kompenserande skyddsfaktor

4: F beskriver att en stabil familjemiljö kan fungera som en viktig skyddsfaktor för ungdomar som saknat trygghet, struktur och tillhörighet. Samtidigt framkommer det att många ungdomar saknar sådana erfarenheter, vilket gör att arbetet med att skapa stabila relationer och stödjande miljöer blir särskilt betydelsefullt. I detta framträder 4: F som ett försök att kompensera för frånvaron av stabila familjeförhållanden och skapa nya erfarenheter av vuxenstöd och trygg anknytning.

Resultatet visar att detta arbete inte enbart handlar om placering i formell mening, utan om att bygga upp en relationell miljö där ungdomen får möjlighet att erfara stabilitet. 4: F betonar att det är viktigt att familjen finns kvar även efter avslutad placering och att relationen inte blir tillfällig eller villkorad, och att familjerna inte ska ha ett tankesätt som:

Ja men nu blir de 18, hejdå tack och hej. (4: F)

Citatet uttrycker en kritik mot ett system där stödet riskerar att upphöra abrupt när ungdomen fyller 18 år. Resultatet visar därmed att respondenternas perspektiv på familjens betydelse inte enbart handlar om biologisk familj, utan även om behovet av varaktiga vuxenrelationer över tid. Detta har även lett till att familjehemsplaceraren har krav på familjerna hen jobbar med eftersom barnet ska kunna ha någon till vuxen, någon trygghet.

7.4 Utmaningar i arbetet med ungdomar i kriminalitet

Utöver de insatser och arbetssätt som lyfts fram i intervjuerna beskriver respondenterna också flera betydande utmaningar. Resultatet visar att arbetet med ungdomar i kriminalitet präglas av både individuella, relationella och strukturella svårigheter. Dessa utmaningar handlar bland annat om motivation, tillit, resursbrist och avsaknad av långsiktiga samhälleliga stödstrukturer.

7.4.1 Svårigheter att nå motivation och tillit

Flera respondenter beskriver att det kan vara svårt att nå ungdomar som redan etablerat en kriminell livsstil eller som har låg tillit till myndigheter. 5: F beskriver exempelvis att dem möter flera utmaningar i arbetet. Bland annat lyfts svårigheter kopplade till motivation, tillit och fördomar. Vissa ungdomar enligt 5: F har inte full förståelse för fältyrkes skyldighet att anmäla oro kring en ungdom, detta beskriver 5: F som särskilt utmanande i mötet med ungdomar. En balansgång mellan att vara en trygg närvarande vuxen som lyssnar samtidigt med att vara tydlig med att säga sin yrkesroll och förklara fältarbetarnas förväntningar och krav på sig, som anmälningsskyldighet. 5: F menar att detta i många fall kan bryta tilliten till ungdomen, om dem inte fullt förstår den professionella yrkesrollen fältarbetarna har. Vidare beskriver 5: F att vissa ungdomar kan ha låg tillit till myndigheter och vuxenvärlden, vilket kan göra det svårare att nå fram. Detta gör mötet särskilt känsligt, eftersom den professionella samtidigt behöver vara en trygg vuxen och representera ett system som ungdomen kanske redan tagit avstånd från.

Detta sammanfattas i 5: F:s formulering:

Utmaningarna handlar ofta om motivation, att nå och kunna erbjuda meningsfulla alternativ till kriminalitet. (5: F)

Citatet synliggör att svårigheten inte enbart ligger i att få ungdomen att säga ja till stöd, utan i att skapa en situation där andra alternativ än kriminalitet faktiskt upplevs som meningsfulla. Resultatet visar därmed att motivationsarbete måste förstås i relation till ungdomens livsvillkor, tidigare erfarenheter och sociala sammanhang.

Även 2: P lyfter fram liknande svårigheter och menar på att det är särskilt svårt att påverka ungdomar som redan etablerat en kriminell livsstil, eftersom förändring ofta måste komma från individen själv. Även 1: S lyfter fram liknande och beskriver motivation som en av de största utmaningarna i arbetet. 1: S menar att många ungdomar har utvecklat beteendemönster som är svåra att bryta och att det krävs tid, samtal och reflektion för att skapa förändring.

7.4.2 Resursbrist och försvagade samhällsarenor

En annan tydlig utmaning som framträder i materialet är bristen på resurser i samhället. Både 1: S och 4: F lyfter fram att tidigare generationer har det funnits fler fritidsaktiviteter, flera vuxna i ungdomars närmiljö såsom poliser och personal på socialtjänsten och flera naturliga mötesplatser där unga kunnat fångas upp. I respondenternas beskrivningar framträder en bild av att dessa "arenor" minskat, samtidigt som behovet av dem är stort. 1: S menar att detta är en brist på gemenskap hos ungdomarna och att ungdomarna i stället söker denna gemenskap hos kriminella gäng eller dåliga vänkretsar.

Detta kommer till uttryck i 4: F:s citat:

Att hela samhället måste involveras. Det finns inte kvar längre. Det finns ingen respekt. Alla barn har blivit krigs och spelskadade. Det finns inga gränser. Det finns ingen respekt. (4: F)

Även om citatet är starkt formulerat visar det hur respondenterna upplever att samhälleliga skyddsfaktorer försvagats. Resultatet pekar här på att de professionella inte ser ungdomskriminalitet som ett isolerat individproblem, utan som något som också behöver förstås i relation till bredare samhällsförändringar, brist på vuxennärvaro och minskade sociala sammanhang.

7.4.3 Förändring som lång och krävande process

3: B beskriver att arbetet med att hjälpa ungdomar bort från kriminalitet ofta handlar om en omfattande livsomställning. Detta gäller särskilt när ungdomen redan hunnit bli en del av kriminella sammanhang där tillhörighet, status och identitet är tätt kopplade till livsstilen. Resultatet visar att respondenterna inte beskriver förändring som en enkel process, utan som något som kräver tid, uthållighet och många samordnade insatser.

Detta framträder tydligt i 3: B:s uttryck:

Det är en jättestor omställning. Och det krävs mycket tid. (3: B)

Citatet fördjupar resultatet genom att synliggöra att det förebyggande och förändrade arbetet inte bara består av att bryta ett beteende, utan i att hjälpa ungdomen att bygga upp något annat i stället. Det kan handla om nya relationer, nya rutiner, ny skolgång, nya framtidsbilder och ibland en ny identitet. Resultaten visar därmed att tidsaspekten är central och att kortsiktiga insatser riskerar att inte räcka.

7.5 Behov av tidiga insatser

Ett av de tydligaste resultaten i intervjuerna är betydelsen av att arbeta tidigt. Flera respondenter menar att insatser behöver sättas in innan ungdomar hunnit etablera sig i kriminella miljöer och innan normbrytande beteenden blivit en del av vardagen. Tidiga insatser framträder därmed som en central princip i respondenternas beskrivningar av vad som är mest verkningsfullt.

7.5.1 Tidig upptäckt och tidigt ingripande

2: P, 1: S, 4: F beskriver att det är lättare att nå ungdomar innan en kriminell livsstil hunnit befästs. I materialet framträder skolan som en viktig arena för tidig upptäckt, eftersom många unga nås där och eftersom skolan kan fungera både som skyddsfaktor och som plats för information, relationer och stöd.

2: P beskriver exempelvis att föreläsningar i skolor riktas mot elever i årskurs fem eftersom ungdomar i denna ålder anses mer mottagliga för påverkan. När ungdomar redan nått tonåren och utvecklat en kriminell livsstil är det enligt 2: P betydligt svårare att förändra beteendet. Även 1: S lyfter vikten av att arbeta tidigt med ungdomar genom information, samtal och förebyggande arbete i skolor. 1: S menar att syftet är att ge ungdomar kunskap och verktyg så att de kan fatta mer genomtänkta beslut i situationer där de riskerar att hamna i kriminalitet eller missbruk. 1: S uttalar sig om tidigare försök till att få möjlighet föreläsa hos barn redan i årskurs fyra i stället för årskurs sju, 1: S beskriver att det förslaget blev nekat och beskriver att ungdomar i årskurs sju redan är involverade i kriminalitet vilket gör det svårare att nå ut till ungdomen och få dem att tänka kring konsekvenserna. 1: S har en önskan om att få föreläsa i yngre åldrar då detta skulle främja involveringen i kriminalitet, genom att barn i ung ålder redan är medvetna om riskerna redan innan dem exponeras för kriminella handlingar. 5: F menar att skolan är en viktig skyddsfaktor i det förebyggande arbetet. 5: F menar att skolan fungerar som en central arena där många ungdomar kan nås genom olika typer av insatser och aktiviteter.

Detta sammanfattas i 5: F:s formulering:

Skolan har en betydande roll som skyddsfaktor och arena för förebyggande arbete (5: F).

Citatet visar att tidiga insatser i respondenternas beskrivningar inte bara handlar om ålder, utan om tillgång till arenor där ungdomar faktiskt kan nås innan problemen fördjupas. Resultatet pekar därför på att tidighet inte enbart är en tidsfråga, utan också en fråga om närvaro i rätt sammanhang.

7.5.2 Framtida behov av mer långsiktiga insatser

När respondenterna talar om vad som behövs framöver återkommer flera till behovet av mer resurser, ökad tillgänglighet och långsiktiga lösningar. Resultatet visar att de intervjuade inte efterfrågar enstaka punktsatser, utan mer hållbara strukturer som gör det möjligt att arbeta förebyggande innan problemen blivit akuta.

När det gäller framtida insatser framhåller 5: F behovet av ökade resurser, bättre tillgänglighet till stödinsatser samt långsiktiga lösningar för ungdomar.

Detta uttrycks i 5: F:s citat:

Framtida insatser bör fokusera på ökade resurser, tillgänglighet, samverkan och långsiktiga lösningar för ungdomar. (5: F)

Citatet sammanfattar flera av de mönster som framkommit i hela resultatet. Behovet av resurser hänger ihop med möjligheten att skapa relationer över tid, samverka mellan aktörer och ge ungdomar stöd innan kriminalitet blivit etablerad. Resultatet visar därmed att framtida utveckling enligt respondenterna inte i första hand handlar om hårdare åtgärder, utan om att stärka de skyddande och stödjande strukturer som redan i dag beskrivs som centrala.

7.5.3 Stöd och behandling framför straff

I materialet framträder också en kritisk hållning till en alltför stark betoning på straffrättsliga lösningar. 5: F lyfter uttryckligen att stöd och behandling bör prioriteras framför förslag om sänkt straffålder. Detta blir särskilt intressant eftersom det visar att de professionella inte enbart fokuserar på vad ungdomar gjort, utan på vad som krävs för att förhindra fortsatt involvering i kriminalitet.

Detta uttrycks i följande citat:

Det är viktigare med stöd och behandling än att sänka straffåldern. (5: F).

Citatet fördjupar resultatet genom att visa att respondenternas perspektiv i hög grad är socialpedagogiskt och relationsorienterat. Det som framträder som mest verkningsfullt i materialet är inte hårdare kontroll i sig, utan tidiga, samordnade och stödjande insatser som kan förändra ungdomars livsvillkor och framtidsmöjligheter.

8 Analys

8.1 Yrkesverksammas arbete med att förebygga ungdomars kriminalitet

Resultatet visar att yrkesverksammas arbete med att förebygga ungdomars involvering i kriminalitet består av flera olika typer av insatser, såsom uppsökande arbete, informationsinsatser i skolor samt relationsskapande kontakt med ungdomar. Dessa arbetsätt kan förstås i relation till Banduras sociala inlärningsteori. Enligt Bandura (1971) utvecklas beteenden genom observation och social interaktion, där individer lär sig normer och handlingsmönster genom att observera andra människor i sin omgivning. När yrkesverksamma möter ungdomar i deras vardag och arbetar relationsskapande kan de därför fungera som förebilder och bidra till att ungdomar utvecklar alternativa beteenden och normer.

Resultatet visar även att samtalsbaserade metoder, såsom motiverande samtal och kognitiv beteendeterapi, används i arbetet med ungdomar. Dessa metoder syftar till att hjälpa ungdomar att reflektera över sina handlingar och utveckla nya handlingsstrategier. Detta kan förstås genom social inlärningsteori, där förändring sker genom reflektion, social påverkan och nya erfarenheter (Bandura, 1971).

Vidare framgår det i resultatet att arbetet ofta handlar om att identifiera bakomliggande orsaker till ungdomars kriminalitet och anpassa insatser utifrån individens situation. Detta kan analyseras utifrån Bronfenbrenners ekologiska systemteori, som betonar att individens utveckling formas genom ett samspel mellan flera olika nivåer i omgivningen (Bronfenbrenner, 1979, s. 3-8). Ungdomars beteende kan därmed förstås som ett resultat av samspelet mellan individuella faktorer och olika sociala miljöer, såsom familj, skola och samhälle.

Resultaten kan även tolkas i relation till Banduras sociala inlärningsteori. En Central utgångspunkt i teorin är att individer utvecklas beteenden genom observation och imitation av andra människor i sin omgivning (Bandura, 1977, s. 22-25). När ungdomar befinner sig i miljöer där kriminalitet normaliseras eller där äldre individer fungerar som förebilder i kriminella sammanhang, kan detta bidra till att sådana beteenden uppfattas som accepterade eller eftersträfvade. Respondenternas beskrivningar av hur ungdomar påverkas av kamratgrupper och kriminella nätverk kan därför förstås som exempel på hur normer och beteenden reproduceras genom sociala processer.

8.1 Samverkan mellan olika aktörer

Resultatet visar att samverkan mellan olika aktörer, såsom polis, socialtjänst, skola och andra verksamheter, beskrivs som en central del av arbetet med ungdomar i riskzon. Detta kan analyseras utifrån Bronfenbrenners ekologiska systemteori, där mesosystemet utgörs av relationerna mellan olika mikrosystem, exempelvis samarbetet mellan familj, skola och myndigheter (Bronfenbrenner, 1979, s. 3- 8). När olika aktörer samverkar kring en ungdom skapas förutsättningar för mer

samordnade insatser och en helhetsförståelse av ungdomens situation. Detta kan förstås i relation till Basic (2018) begrepp samstämmda triader, där samarbetet mellan olika aktörer skapas genom gemensam förståelse och samordning mellan professionella och ungdomar.

Resultatet visar samtidigt att samverkan ibland kan vara utmanande, exempelvis på grund av organisatoriska skillnader eller begränsningar i informationsdelning mellan myndigheter. Detta kan relateras till tidigare forskning som visar att samverkan mellan olika professionella aktörer ofta präglas av organisatoriska skillnader, otydliga roller och olika uppdrag (Basic, 2018, s. 193-195). Basic (2018) visar även att fungerande samarbete ofta utvecklas genom vardaglig interaktion och relationer mellan aktörer snarare än enbart genom formella strukturer (Basic, 2018, s. 195-197).

Resultatet kan även förstås i relation till forskning som visar att arbete med ungdomar i kriminalitet ofta kräver flera parallella insatser från olika aktörer. Åström et al. (2013, s. 635-637) visar att socialsekreterare ofta identifierar flera olika behov hos ungdomar och därför föreslår flera olika typer av insatser samtidigt. Detta indikerar att ungdomars problematik ofta är komplex och kräver samordnade insatser från flera verksamheter.

Samverkan mellan olika samhällsaktörer kan även förstås genom Bronfenbrenners begrepp mesosystem. Mesosystemet beskriver hur olika delar av individens närmiljö samspelar med varandra, exempelvis relationen mellan familj, skola och sociala institutioner (Bronfenbrenner, 1979, s. 25-27). När respondenterna beskriver vikten av samarbete mellan exempelvis socialtjänst, skola och polis kan detta tolkas som ett sätt att stärka kopplingarna mellan olika delar av ungdomens sociala miljö. En välfungerande samverkan kan därmed bidra till att skapa ett mer sammanhållet stöd kring ungdomar i riskzon.

8.3 Familjens betydelse i det förebyggande arbetet

Ett återkommande tema i resultatet är familjens betydelse för ungdomars utveckling och risken för kriminalitet. Flera respondenter beskriver att bristande gränssättning, otrygga familjeförhållanden eller svag föräldranärvaro kan bidra till att ungdomar söker sig till kriminella miljöer. Detta kan förstås utifrån Bronfenbrenners ekologiska systemteori, där familjen utgör en central del av individens mikrosystem och där relationerna i detta system har stor betydelse för individens utveckling (Bronfenbrenner, 1979, s. 3-8).

Resultatet överensstämmer även med tidigare forskning som visar att familjerelationer och föräldrars tillsyn är centrala faktorer i ungdomars beteendeutveckling (Ayano et al., 2024). När föräldrar saknar möjlighet att skapa struktur och tydliga gränser kan ungdomar i större utsträckning påverkas av andra sociala miljöer, exempelvis kamratgrupper.

Utifrån social inlärningsteori kan familjens betydelse även förstås genom att barn och ungdomar lär sig normer och beteenden genom observation av vuxna i sin närmiljö (Bandura, 1971). Föräldrar fungerar därmed som viktiga förebilder i barns socialisation och kan bidra till att stärka prosociala beteenden.

Flera respondenter lyfter även familjens betydelse i arbetet med ungdomar i riskzon. Detta kan förstås genom Bronfenbrenners ekologiska systemteori, där familjen betraktas som en central del av individens mikrosystem och där relationerna inom familjen har stor betydelse för barnens utveckling (Bronfenbrenner, 1979, s. 39-40). Om familjen präglas av stabilitet, tydliga normer och stödjande relationer kan detta fungera som en skyddsfaktor mot kriminalitet. Samtidigt kan bristande föräldrartillsyn eller konflikter inom familjen öka risken för att ungdomar söker sig till andra sociala sammanhang där kriminella normer kan få inflytande.

8.4 Utmaningar i arbetet med ungdomar i kriminalitet

Resultatet visar att motivation hos ungdomar framstår som en av de största utmaningarna i arbetet med att förebygga kriminalitet. Respondenterna beskriver att det kan vara svårt att påverka ungdomar som redan etablerat en kriminell livsstil. Detta kan förstås i relation till social inlärningsteori, där beteenden som förstärks genom tidigare erfarenheter och sociala sammanhang kan vara svåra att förändra (Bandura, 1971).

Tidigare forskning visar även att ungdomar som är involverade i kriminalitet ofta utvecklar sociala identiteter och relationer kopplade till kriminella miljöer, vilket kan göra förändringsprocessen komplex (Gålnander et al., 2025). För att bryta sådana mönster krävs ofta långsiktigt relationsarbete där yrkesverksamma kan bidra till att stärka ungdomars motivation och framtidstro.

Resultatet visar även att brist på resurser och förebyggande aktiviteter kan utgöra en utmaning i arbetet. Detta kan förstås utifrån Bronfenbrenners exosystem, där samhälleliga strukturer och organisatoriska förutsättningar påverkar de möjligheter som finns för stödinsatser (Bronfenbrenner, 1979, s. 3-8). Begränsade resurser inom socialt arbete eller fritidsverksamhet kan därmed påverka möjligheten att arbeta förebyggande med ungdomar i riskzon.

8.5 Betydelsen av tidiga insatser

Ett tydligt resultat i studien är betydelsen av tidiga insatser för att förebygga ungdomars kriminalitet. Respondenterna beskriver att det är betydligt lättare att påverka ungdomar i yngre åldrar innan kriminella beteenden etablerats. Detta kan förstås utifrån både social inlärningsteori och ekologisk systemteori.

Utifrån social inlärningsteori kan tidiga insatser bidra till att påverka vilka beteenden ungdomar observerar och internaliserar i sin sociala miljö (Bandura, 1971). Om ungdomar tidigt möter positiva förebilder och prosociala normer kan detta minska risken för att normbrytande beteenden utvecklas.

Samtidigt visar tidigare forskning att förebyggande arbete bör påbörjas tidigt och ofta behöver involvera flera olika nivåer i ungdomars livsmiljö. Higginson et al. (2015) visar att insatser som riktas mot både familj, skola och närmiljö har större potential att minska risken för kriminalitet. Detta ligger i linje med Bronfenbrenners

ekologiska systemteori, där utveckling förstås som ett resultat av samspelet mellan flera olika systemnivåer (Bronfenbrenner, 1979, s. 3-8).

9 Diskussion

9.1 Resultatdiskussion

I relation till studiens tre frågeställningar visar resultatdiskussionen sammantaget följande. För det första beskriver yrkesverksamma att de insatser som behövs för att minska ungdomars involvering i kriminalitet är tidiga, relationsbaserade och anpassade till individens behov. För det andra visar studien att det förebyggande arbetet i praktiken består av en kombination av samtalsstöd, uppsökande arbete, samverkan, familjeorienterade insatser och motivationsskapande arbete. För det tredje framkommer att de största utmaningarna handlar om att skapa motivation, bryta etablerade beteendemönster, hantera brister i samverkan samt arbeta inom ramen för begränsade resurser. Dessa resultat besvarar därmed studiens frågeställningar och bidrar samtidigt till en mer nyanserad förståelse av vad brottsförebyggande arbete med ungdomar faktiskt innebär.

9.1.1 Yrkesverksammas arbete med att förebygga ungdomars kriminalitet

Ett centralt resultat i studien är att yrkesverksamma beskriver relationsskapande arbete som en grundläggande förutsättning för att kunna påverka ungdomar i riskzon. Detta gäller både i socialtjänstens arbete, i familjehemliknande sammanhang och i polisens förebyggande uppdrag. Resultatet kan förstås som särskilt betydelsefullt i relation till den bakgrund som presenteras i uppsatsen, där det framgår att barn och unga i dag rekryteras in i kriminalitet i allt lägre åldrar och att inträdet i kriminella nätverk ofta sker successivt genom påverkan från äldre individer i den unges närmiljö (Brå, 2023, s. 6-8). Mot bakgrund av detta blir det rimligt att förstå närvarande vuxna och förtroendefulla relationer som en motvikt till den typ av påverkan som annars kan finnas i ungdomars sociala omgivning.

Studiens resultat ligger även i linje med tidigare forskning som visar att ungdomskriminalitet behöver förstås som ett fenomen som formas i ett samspel mellan individuella, familjelerade och samhällsliga faktorer. I tidigare forskning framhålls att ungdomars brottslighet sällan kan förklaras av en enskild orsak, utan uppstår i ett samspel mellan exempelvis bristande skolanknytning, utsatthet, svag föräldratillsyn och negativa kamratrelationer (Ayano et al., 2024). Det som denna studie särskilt bidrar med är dock att den synliggör hur yrkesverksamma själva beskriver sitt arbete i mötet med dessa komplexa livssituationer. I stället för att enbart konstatera att riskfaktorer existerar visar resultatet hur professionella försöker hantera dessa faktorer i praktiken, genom exempelvis samtal, uppsökande arbete, föräldrastöd, motivationsarbete och samverkan. Det innebär att studien bidrar med ett mer praktiktäna kunskapsbidrag än vad som framkommer i mer övergripande riskfaktorforskning.

9.1.2 Samverkan och insatser i det förebyggande arbetet

Ett annat tydligt resultat är att samverkan mellan olika aktörer beskrivs som avgörande i det förebyggande arbetet. Socialtjänst, polis, skola, familjehem, brottsförebyggande funktioner och i vissa fall även fastighetsägare eller fritidsverksamheter beskrivs som delar av ett gemensamt nätverk kring ungdomen.

Detta resultat är viktigt eftersom det visar att ungdomars involvering i kriminalitet inte kan hanteras av en enskild verksamhet. Resultatet kan här kopplas till Socialstyrelsens betoning av att arbetet med barn och unga i riskzon behöver bygga på en sammanhållen kedja av insatser, där olika aktörer fångar upp behov i olika skeden av barnets utveckling (Socialstyrelsen, 2024, s. 1-3). Även samverkansformer såsom SSPF och andra tidiga samordnade insatser lyfts i tidigare forskning och myndighetsstöd fram som viktiga strukturer för att kunna ge rätt stöd i rätt tid (Socialstyrelsen, 2024, s. 3, 12-13).

Samtidigt visar studiens resultat att samverkan i praktiken inte är oproblematisk. Respondenterna beskriver exempelvis hinder som informationsdelning, organisatoriska skillnader, personalomsättning och bristande resurser. Detta är intressant eftersom det bekräftar den bild som också framträder i tidigare forskning. Basic (2018, s. 193-195) visar att fungerande samarbete sällan enbart bygger på formella strukturer, utan snarare formas genom vardaglig interaktion och relationer mellan yrkesverksamma. Vidare visar Basic (2018, s. 200-203) att samverkan ofta präglas av konflikter, skiftande roller och organisatoriska spänningar. Mot denna bakgrund framstår denna studies resultat som trovärdigt och relevant, eftersom det inte romantiserar samverkan utan snarare visar att den både är nödvändig och svår att genomföra. Det kan därför hävdas att en viktig slutsats från studien är att samverkan inte bör förstås som en färdig metod i sig, utan som ett kontinuerligt arbete som kräver struktur, tydlighet och personligt engagemang från de aktörer som deltar.

När det gäller frågeställningen om vilka insatser som uppfattas som verkningsfulla visar studien att det inte främst är en enskild metod som framträder som mest betydelsefull, utan snarare kombinationen av relation, anpassning och kontinuitet. Respondenterna beskriver att samtalsmetoder som MI och KBT används, men att dessa behöver anpassas till ungdomens mottaglighet, motivation och livssituation. Även familjeorienterat arbete, praktikplatser, kontaktpersoner och vardagsnära stöd beskrivs som viktiga. Detta ligger nära tidigare forskning som visar att ungdomars behov ofta är sammansatta och att det därför inte är tillräckligt att enbart identifiera problem, utan att insatser också behöver matchas mot ungdomens faktiska behov (Åström et al., 2013, s. 635-637). Samtidigt visar Åström et al. (2013, s. 639-643) att det i praktiken ofta finns en osäkerhet kring vilka insatser som bör användas, och att socialsekreterare inte alltid är samstämmiga i sina bedömningar. Resultatet i denna studie kan förstås i ljuset av detta, eftersom respondenterna också beskriver att arbetet sällan följer ett enkelt eller linjärt förfarande. Det som fungerar för en ungdom behöver inte fungera för en annan.

Detta är ett viktigt resultat, eftersom det belyser ett område där samhällsdebatten ibland tenderar att efterfråga snabba och generella lösningar på ungdomskriminalitet. Studiens resultat visar i stället att arbetet är betydligt mer komplext än så. Författarna menar därför att en styrka i studiens resultat är att det synliggör att verkningsfulla insatser inte enbart handlar om metodval, utan också om timing, relation, tillgänglighet och sammanhang. Detta kan också kopplas till Socialstyrelsens betoning av att arbetet med normbrytande beteende bör bygga på noggranna bedömningar av risk, behov och mottaglighet (Socialstyrelsen, 2024, s. 4-5). På så sätt visar studien att de yrkesverkssammans erfarenheter i hög grad bekräftar tidigare kunskap om att insatser behöver vara individuellt anpassade och samtidigt strukturerade.

9.1.3 familjens betydelse och sociala faktorer

Ett särskilt viktigt tema i resultatet är familjens betydelse. Samtliga intervjuer där ungdomens närmiljö berörs återkommer på olika sätt till att föräldrar, familjesituation och vuxennärvaro har stor betydelse för både risk och skydd. I vissa fall beskrivs familjen som en möjlig skyddsfaktor, i andra fall som en del av problematiken. Det handlar exempelvis om gränssättning, tillsyn, ansvarsfördelning, känslomässig närvaro och förmåga att skapa struktur i vardagen. Detta stämmer väl överens med tidigare forskning, där familjens betydelse framhålls som central för ungdomars beteendeutveckling. Ayano et al. (2024) visar att låg grad av föräldrattillsyn och svag anknytning till föräldrar är tydligt kopplade till senare brottsligt beteende, och Shuma et al. (2025) betonar att bristande föräldranärvaro kan öka ungdomars mottaglighet för negativa kamratinfluenser och andra riskmiljöer.

Det som är särskilt intressant i denna studie är dock att familjen inte enbart beskrivs som en bakgrundsfaktor, utan som något som yrkesverksamma aktivt försöker arbeta med. Resultatet visar att det förebyggande arbetet i flera fall riktas mot hela familjesituationen, snarare än endast mot den enskilda ungdomen. Det kan handla om att stärka föräldrar i deras roll, tydliggöra ansvar eller skapa bättre kommunikation inom familjen. Denna iakttagelse är viktig ur ett socialpedagogiskt perspektiv, eftersom socialpedagogiskt arbete ofta just handlar om att förstå individen i sitt sammanhang och att arbeta med relationer, delaktighet och förändringsmöjligheter i vardagslivet. Författarna menar därför att studien tydligt visar att familjeorienterade perspektiv bör ha en självklar plats i diskussionen om hur ungdomars kriminalitet ska förebyggas.

En ytterligare central slutsats är att tidiga insatser framträder som särskilt viktiga. Flera respondenter återkommer till att det är lättare att nå ungdomar innan en kriminell identitet eller ett normbrytande beteende hunnit befastas. Detta gäller både polisens arbete i skolan, behandlarens resonemang om att börja arbeta redan i yngre åldrar och respondenternas beskrivningar av förebyggande föräldrastöd. Resultatet är i hög grad förenligt med tidigare forskning och med de myndighetsunderlag som används i uppsatsen. Socialstyrelsen (2024, s. 2-3) framhåller att det inte finns en enskild orsak till att barn och unga börjar begå brott, men att tidigt förebyggande arbete och stärkta skyddsfaktorer kan minska risken för kriminalitet.

Även Higginson et al., (2015) visar att familjebaserade, skolbaserade och relationsorienterade insatser har störst potential när de sätts in tidigt och långsiktigt. Mot denna bakgrund framstår det som anmärkningsvärt att flera respondenter samtidigt beskriver en brist på resurser, förebyggande verksamheter och meningsfulla aktiviteter för unga. Här blir det tydligt att det finns en spänning mellan vad forskning och praktik pekar ut som viktigt, och vad som faktiskt tycks prioriteras i samhället. I bakgrunden till uppsatsen lyfts att den politiska debatten i hög grad kommit att handla om repressiva åtgärder, exempelvis sänkt straffbarhetsålder och skärpta straffrättsliga reaktioner (SVT Nyheter, 2025, 11 november; Regeringen, 2023, 20 april).

Studien visar däremot att de yrkesverksamma i stor utsträckning efterfrågar det motsatta: fler resurser till förebyggande arbete, tidigare insatser, starkare familjestöd och ökad tillgänglighet till trygga vuxna och sociala sammanhang. Författarna menar att detta är en viktig iakttagelse, eftersom den visar på en skillnad mellan politisk problemformulering och professionell erfarenhetsbaserad kunskap.

9.1.4 Utmaningar i arbetet med ungdomar i kriminalitet

Studiens resultat pekar även på att utmaningarna i arbetet inte enbart handlar om ungdomarna själva, utan också om de strukturella villkor som omger arbetet. Exempelvis beskrivs motivation som svår att skapa när en ungdom redan hunnit etablera relationer, identitet och status i kriminella sammanhang. Detta kan relateras till tidigare forskning om vägar ut ur kriminalitet. Gålnander et al. (2025) visar att unga i kriminella miljöer ofta utvecklar begränsande föreställningar om framtiden, där andra livsval upplevs som orealistiska eller otillgängliga. Mot denna bakgrund blir det tydligt varför yrkesverksamma i denna studie betonar betydelsen av tillit, bekräftelse och långsiktiga relationer. Om ungdomen inte ser några realistiska alternativ till kriminalitet blir det också svårt att motiveras till förändring.

Studien visar därmed att motivation inte bör förstås som en individuell egenskap som ungdomar antingen har eller saknar, utan som något som formas i relation till tidigare erfarenheter, sociala sammanhang och upplevda framtidsmöjligheter.

Detta är också en central poäng i relation till studiens kunskapslucka. I inledningen framhålls att det finns ett behov av att bättre förstå hur det brottsförebyggande arbetet faktiskt bedrivs i praktiken, och hur yrkesverksamma själva beskriver vilka insatser som fungerar, vilka hinder som finns och vilka behov som återstår att möta. Resultatdiskussionen visar att studien bidrar med just denna typ av kunskap. Studien tillför inte endast ytterligare en beskrivning av ungdomskriminalitet som samhällsproblem, utan ger en fördjupad bild av det konkreta arbete som pågår i mötet mellan professionella och ungdomar i riskzon. Det kan därför hävdas att studien fyller en relevant kunskapslucka genom att lyfta fram yrkesverksammas perspektiv på förebyggande arbete, snarare än att enbart fokusera på ungdomarna som problemkategori.

Resultatdiskussionen visar att studien bedöms ha tydlig socialpedagogisk relevans. Detta eftersom resultaten visar att ungdomars involvering i kriminalitet inte enbart kan förstås som ett juridiskt eller ordningsmässigt problem, utan som en fråga om relationer, delaktighet, tillhörighet, identitet och tillgång till stödjande miljöer. Just dessa aspekter står i centrum i ett socialpedagogiskt perspektiv. Studien visar att förändringsarbete med unga i riskzon kräver mer än kontroll och sanktioner; det kräver även tillit, närvaro, bekräftelse och en förmåga att skapa sammanhang där unga kan utveckla andra sätt att förstå sig själva och sin framtid. Författarna menar därför att studiens viktigaste bidrag är att den tydliggör att förebyggande arbete mot ungdomskriminalitet i grunden är ett relationellt och socialt arbete, där professionellas möjligheter att skapa kontakt, samverka och arbeta långsiktigt framstår som avgörande.

9.2 Metoddiskussion

Syftet med denna studie är att fördjupa kunskapen om hur yrkesverksamma arbetar för att förebygga och minska ungdomars involvering i kriminalitet samt vilka insatser som uppfattas som verkningsfulla i detta arbete. För att kunna undersöka yrkesverksammas erfarenheter och perspektiv valdes en kvalitativ forskningsansats med semistrukturerade intervjuer. I detta avsnitt diskuteras studiens metodval, urval, genomförande samt studiens tillförlitlighet och begränsningar.

Valet av en kvalitativ metod ansågs lämpligt eftersom studien syftade till att skapa en djupare förståelse för hur yrkesverksamma upplever och beskriver sitt arbete i praktiken. Enligt Bryman (2025, s. 520) är kvalitativa intervjuer särskilt användbara när forskaren vill undersöka hur individer tolkar och uppfattar sin sociala verklighet. Genom att använda semistrukturerade intervjuer skapades möjlighet att ställa öppna frågor och följa upp respondenternas resonemang. Detta möjliggjorde att intervjupersonerna kunde utveckla sina svar och beskriva sina erfarenheter mer utförligt. Metoden bidrog därmed till att få fram nyanserade beskrivningar av hur arbetet med ungdomar i kriminalitet faktiskt bedrivs i praktiken.

En styrka med semistrukturerade intervjuer är enligt Bryman (2025, s. 521-523) att forskaren kan kombinera struktur och flexibilitet. Intervjuerna i denna studie utgick från en intervjuguide med förutbestämda teman kopplade till studiens syfte och frågeställningar, men gav samtidigt utrymme för följdfrågor och fördjupningar. Detta gjorde det möjligt att anpassa intervjun efter varje respondents erfarenheter och arbetsområde. Eftersom respondenterna arbetade inom olika verksamheter, exempelvis socialtjänst, polis och brottsförebyggande verksamhet, gav denna flexibilitet möjlighet att fånga olika perspektiv på arbetet med ungdomar i riskzon.

Samtidigt finns det även begränsningar med denna metod. En svaghet med kvalitativa intervjuer är att resultaten inte kan generaliseras till en större population på samma sätt som i kvantitativ forskning. Enligt Bryman (2025, s. 426) är syftet med kvalitativ forskning dock inte statistisk generalisering, utan snarare att skapa en djupare förståelse för sociala fenomen. Resultatet i denna studie bör därför främst förstås som en inblick i hur ett antal yrkesverksamma beskriver sitt arbete, snarare än som en generell beskrivning av hur allt brottsförebyggande arbete med ungdomar fungerar. En metodologisk begränsning i litteraturgenomgången var att stor del av den tillgängliga forskningen var internationella och byggde på andra välfärdsystem och samhällskontexter än den svenska. Detta innebar att vissa resultat behövde tolkas med försiktighet i relation till studiens svenska kontext.

Urvalet i studien genomfördes som ett strategiskt urval, där deltagare valdes utifrån deras relevans för studiens syfte. Enligt Bryman (2025, s. 529- 530) är strategiska urval vanligt förekommande i kvalitativ forskning eftersom forskaren söker personer som har erfarenhet och kunskap om det fenomen som studeras. I denna studie riktades urvalet mot yrkesverksamma som i sitt arbete möter ungdomar i riskzon eller ungdomar involverade i kriminalitet. Detta innebar att deltagarna hade relevant erfarenhet för att kunna bidra med kunskap om studiens forskningsområde.

Samtidigt kan urvalet innebära vissa begränsningar. Studien bygger på ett relativt litet antal intervjuer, vilket innebär att resultaten påverkas av vilka individer som deltog. Även om intervjuerna gav värdefulla insikter kan det inte uteslutas att andra

yrkesverksamma hade kunnat beskriva arbetet på andra sätt. Det faktum att flera av de tillfrågade verksamheterna avstod från att delta kan också ha påverkat urvalet. Samtidigt är ett mindre antal intervjuer vanligt i kvalitativa studier där fokus ligger på att analysera materialet mer ingående snarare än att samla in stora mängder data (Bryman, 2025, s. 426).

När det gäller datainsamlingen genomfördes intervjuerna antingen fysiskt eller via digitala möten. En styrka med att spela in intervjuerna var att det möjliggjorde en noggrann transkribering av materialet. Bryman (2025, s. 526) betonar att inspelning av intervjuer är viktig i kvalitativ forskning eftersom det gör det möjligt att analysera respondenternas uttalanden mer systematiskt och minskar risken för feltolkningar. Genom att transkribera intervjuerna ordagrant kunde forskarna återvända till materialet under analysprocessen och säkerställa att tolkningarna baserades på respondenternas faktiska utsagor.

En annan aspekt som bör diskuteras är forskarnas roll i intervjusituationen. I kvalitativa intervjuer är forskaren själv ett viktigt redskap i datainsamlingen, vilket innebär att intervjuarens sätt att ställa frågor och reagera på svar kan påverka intervjun. Bryman (2025, s. 527) framhåller att intervjuaren bör sträva efter att vara lyhörd, öppen och neutral under intervjun. I denna studie eftersträvades ett sådant förhållningssätt genom att forskarna använde öppna frågor och gav respondenterna utrymme att utveckla sina resonemang utan att styra svaren i en viss riktning. Trots detta kan det inte uteslutas att forskarnas närvaro eller formulering av frågor i viss mån kan ha påverkat intervjusituationen.

Studiens tillförlitlighet kan också diskuteras i relation till begreppen validitet och reliabilitet. Inom kvalitativ forskning används ofta begreppet tillförlitlighet för att beskriva studiens kvalitet. Bryman (2025, s. 527) menar att tillförlitlighet i kvalitativa intervjustudier bland annat handlar om hur noggrant datainsamlingen genomförts och hur väl forskaren redovisar sin metod. I denna studie har tillförlitligheten stärkts genom att intervjuerna spelades in, transkriberades och analyserades systematiskt. Intervjuerna genomfördes även utifrån en intervjuguide som säkerställde att samtliga centrala teman berördes.

Samtidigt finns det begränsningar även när det gäller studiens validitet. Eftersom studien bygger på intervjuer med yrkesverksamma återger resultaten respondenternas egna uppfattningar och erfarenheter av sitt arbete. Detta innebär att resultaten speglar deras perspektiv och tolkningar, men inte nödvändigtvis en objektiv bild av hur arbetet alltid fungerar i praktiken. Det är därför möjligt att andra aktörer, exempelvis ungdomar själva eller andra yrkesgrupper, skulle kunna beskriva situationen på andra sätt.

De etiska överväganden som gjorts i studien är också viktiga att diskutera i metoddiskussionen. Studien utgår från de forskningsetiska principer som Bryman (2025, s. 154-155) beskriver, vilket bland annat innebär att deltagarna informerades om studiens syfte, att deltagandet var frivilligt och att de när som helst kunde avbryta sitt deltagande. Respondenterna informerades även om att intervjuerna skulle anonymiseras och att inspelningarna endast skulle användas för forskningsändamål. Detta är särskilt viktigt i studier där deltagarna arbetar inom verksamheter som kan vara känsliga att uttala sig om.

Slutligen kan det diskuteras vad som hade kunnat göras annorlunda i studien. Ett möjligt utvecklingsområde hade varit att genomföra fler intervjuer eller inkludera fler olika yrkesgrupper, exempelvis lärare eller fritidsledare, för att få en ännu bredare bild av det förebyggande arbetet. Det hade även varit möjligt att komplettera intervjuerna med andra datainsamlingsmetoder, exempelvis observationer eller dokumentstudier, för att få ytterligare perspektiv på hur arbetet bedrivs i praktiken. Trots dessa begränsningar bedöms den valda metoden vara lämplig i relation till studiens syfte. Genom att intervjua yrkesverksamma från olika verksamheter har studien kunnat bidra med en fördjupad förståelse av hur arbetet med att förebygga ungdomars involvering i kriminalitet beskrivs av dem som arbetar nära dessa frågor i praktiken.

10 Slutsatser och implikationer

Syftet med denna studie har varit att undersöka hur yrkesverksamma arbetar för att förebygga och minska ungdomars involvering i kriminalitet, vilka insatser som uppfattas som verkningsfulla samt vilka utmaningar som präglar detta arbete. Utifrån studiens resultat framträder flera implikationer för det socialpedagogiska arbetet med ungdomar i riskzon. I detta avsnitt diskuteras vilka konsekvenser resultaten kan få för praktiskt arbete, vilka möjligheter och hinder som kan uppstå samt vilken vidare forskning som kan vara relevant.

Ett centralt resultat i studien är betydelsen av relationsskapande arbete i mötet med ungdomar. Yrkesverksamma beskriver att tillit, kontinuitet och närvarande vuxna är avgörande faktorer för att kunna nå ungdomar som befinner sig i riskzon för kriminalitet. En möjlig konsekvens av detta resultat är att socialpedagogiskt arbete i ännu högre grad behöver prioritera långsiktiga relationer mellan professionella och ungdomar. Inom socialpedagogiken betonas ofta betydelsen av att skapa trygga och tillitsfulla relationer som kan bidra till förändring i individens livssituation. Resultaten i denna studie stärker denna utgångspunkt och visar att relationella arbetssätt kan fungera som en viktig skyddsfaktor för ungdomar som annars riskerar att påverkas av kriminella miljöer.

En möjlig positiv konsekvens av studiens resultat är därför att det kan bidra till att synliggöra värdet av förebyggande och relationsbaserat arbete inom socialt arbete och socialpedagogik. Om resurser i större utsträckning riktas mot tidiga insatser, stöd till familjer och närvarande vuxna i ungdomars vardag kan detta potentiellt bidra till att färre ungdomar rekryteras in i kriminalitet. Detta ligger även i linje med Socialstyrelsens (2024, s. 2-3) betoning av att förebyggande arbete bör sättas in tidigt och riktas mot flera olika delar av barnets livsmiljö.

Samtidigt visar studiens resultat att samverkan mellan olika aktörer är en central del i det förebyggande arbetet. Socialtjänst, polis, skola och andra samhällsaktörer behöver ofta samarbeta för att kunna identifiera ungdomar i riskzon och erbjuda samordnade insatser. En implikation av detta resultat är att det socialpedagogiska arbetet i stor utsträckning behöver bedrivas i samverkan med andra professioner. Detta innebär att socialpedagoger och andra yrkesverksamma behöver ha kunskap om hur samverkansprocesser fungerar och hur olika aktörers ansvar och roller ser ut.

Samtidigt kan studiens resultat också peka på vissa utmaningar i relation till samverkan. Respondenterna beskriver exempelvis att samarbete mellan olika verksamheter ibland kan försvåras av organisatoriska skillnader, begränsningar i informationsdelning eller brist på resurser. En möjlig konsekvens av detta är att även välfungerande insatser riskerar att förlora effekt om samverkan inte fungerar på ett strukturerat sätt. Basic (2018, s. 193-195) visar att samverkan mellan olika aktörer ofta kräver både tydliga strukturer och fungerande relationer mellan yrkesverksamma. Studien kan därför bidra till att belysa behovet av att utveckla samverkansformer som underlättar informationsutbyte och gemensamma insatser kring ungdomar i riskzon.

Resultatet pekar också tydligt på familjens betydelse i arbetet med ungdomar. Flera respondenter beskriver att föräldrar och familjesituation har stor påverkan på ungdomars utveckling och på risken att involveras i kriminalitet. En möjlig implikation av detta är att förebyggande arbete i större utsträckning behöver inkludera familjeorienterade insatser. Det kan exempelvis handla om föräldrastöd, familjesamtal eller andra insatser som stärker relationer inom familjen. Respondenterna betonar också att familjesituationen kan missas, eller att man endast fokuserar på ungdomens problem i stunden och inte utforskar vart problemen grundar sig i eller hur dem utvecklats. Tidigare forskning visar att föräldrattillsyn och anknytning mellan barn och föräldrar är viktiga skyddsfaktorer mot normbrytande beteende (Ayano et al., 2024). Resultatet i denna studie kan därför bidra till att ytterligare belysa vikten av att involvera familjen i arbetet med ungdomar i riskzonen.

Samtidigt kan det finnas vissa utmaningar kopplade till ett ökat fokus på familjen. I vissa situationer kan familjen själv vara en del av problematiken, exempelvis genom bristande struktur, konflikter eller andra svårigheter. Detta innebär att arbetet med familjen ibland kan vara komplext och kräva långsiktiga insatser från flera olika aktörer. Det finns därför en risk att för höga förväntningar ställs på familjer som själva befinner sig i utsatta situationer. Ett socialpedagogiskt perspektiv behöver därför också ta hänsyn till de strukturella faktorer som påverkar familjers livsvillkor.

En annan viktig slutsats från studien är betydelsen av tidiga insatser. Respondenterna beskriver att det ofta är lättare att nå ungdomar innan ett kriminellt beteende hunnit etableras. Detta innebär att förebyggande arbete i skolor, fritidsverksamheter och andra miljöer där barn och unga befinner sig kan spela en avgörande roll. En möjlig konsekvens av detta resultat är att samhället i större utsträckning behöver investera i förebyggande arbete i tidiga åldrar. Higginson et al. (2015) visar att tidiga preventiva insatser kan minska risken för kriminalitet senare i livet, särskilt när de riktas mot flera olika delar av barnets sociala miljö.

Samtidigt visar studiens resultat att yrkesverksamma upplever att det i vissa fall saknas tillräckliga resurser för förebyggande arbete. En möjlig konsekvens av detta är att insatser ibland sätts in först när problemen redan har blivit omfattande. Detta kan i sin tur göra det svårare att bryta etablerade beteendemönster hos ungdomar som redan involverats i kriminalitet. Studien kan därför bidra till att synliggöra behovet av att prioritera förebyggande arbete inom socialpolitik och välfärdsorganisationer.

Utifrån ett socialpedagogiskt perspektiv kan studiens resultat också bidra till en bredare diskussion om hur samhället väljer att möta ungdomskriminalitet. I den offentliga debatten betonas ofta repressiva åtgärder såsom strängare straff eller ökad polisiär kontroll. Samtidigt visar resultaten i denna studie att yrkesverksamma i stor utsträckning framhåller relationer, stödinsatser och förebyggande arbete som centrala faktorer. Även att de yrkesverksamma själva har bristande tillit till den politiska debatten kring stärkta straff, $\frac{3}{4}$ av respondenterna ställer sig negativa till frågan om exempelvis sänkt straffålder och menar att detta inte kommer ge den önskade positiva effekten. En möjlig implikation av detta är att diskussionen om ungdomskriminalitet behöver inkludera både sociala och strukturella perspektiv, och inte enbart fokusera på kontroll och sanktioner. Även att de yrkesverksamma som faktiskt möter dessa ungdomar borde ha ett större politiskt inflytande, då det är dem som ser vad som faktiskt fungerar och kan hjälpa ungdomar i kriminalitet.

Det är dock viktigt att även diskutera möjliga negativa konsekvenser eller begränsningar av de slutsatser som kan dras från studien. Eftersom studien bygger på intervjuer med ett begränsat antal yrkesverksamma kan resultaten inte generaliseras till alla verksamheter eller alla geografiska områden. Det är möjligt att andra yrkesgrupper eller andra kommuner skulle kunna beskriva arbetet på andra sätt. Samtidigt ger studien en inblick i hur arbetet uppfattas av de professionella som dagligen möter ungdomar i riskzon, vilket kan bidra med värdefull kunskap om praktiska erfarenheter inom området.

Slutligen väcker studiens resultat även frågor som kan vara relevanta för vidare forskning. Ett möjligt område för framtida studier är att undersöka ungdomars egna perspektiv på de insatser som erbjuds inom det brottsförebyggande arbetet. Genom att inkludera ungdomars erfarenheter skulle det vara möjligt att få en djupare förståelse för hur olika insatser upplevs av dem som faktiskt berörs av dem. Ett annat möjligt forskningsområde är att studera hur samverkan mellan olika aktörer fungerar i praktiken över tid, samt vilka faktorer som bidrar till att vissa samverkansformer fungerar bättre än andra.

Även bör framtida studier undersöka grunden bakom att ungdomar hamnar i kriminalitet, detta med fokus på bakomstående faktorer som respondenterna har lyft, som familjesituationer, utanförskap, bristande gemenskap och känslan av samhörighet och att vara en viktig roll i samhället. Majoriteten av respondenterna lyfter att barnen oftast har tidiga problem eller brister i uppväxten som leder dem in i kriminalitet, och detta anser vi viktigt utifrån resultatet och kunskapen vi samlat av denna studie. Det är viktigt att forskning och resurser läggs på att undersöka barns situation innan det är för sent, att sätta ut mer tidiga insatser och jobba nära barnen från ung ålder för att förebygga och främja diverse sociala problem innan dem utvecklas till kriminalitet och normbrytande beteende.

Avslutningsvis visar studiens resultat att arbetet med att förebygga ungdomars involvering i kriminalitet är komplext och kräver insatser på flera olika nivåer. Relationer, samverkan, familjestöd och tidiga insatser framträder som centrala komponenter i detta arbete. För socialpedagogisk verksamhet innebär detta att arbetet med ungdomar i riskzon behöver vara långsiktigt, relationsbaserat och samordnat mellan olika aktörer. Studien bidrar därmed till en ökad förståelse för vilka faktorer som kan vara avgörande i arbetet med att stödja ungdomar och minska risken för kriminalitet.

En annan viktig slutsats från studien är betydelsen av tidiga insatser. Respondenterna beskriver att det ofta är lättare att nå ungdomar innan ett kriminellt beteende hunnit etableras. Detta innebär att förebyggande arbete i skolor, fritidsverksamheter och andra miljöer där barn och unga befinner sig kan spela en avgörande roll. Barnens mående och levnadssituationer måste undersökas mer, fler resurser måste sättas ut i barnens miljö tidigt för att förhindra vägen in i kriminalitet senare i ungdomen. En möjlig konsekvens av detta resultat är att samhället i större utsträckning behöver investera i förebyggande arbete i tidiga åldrar. Higginson et al. (2015) visar att tidiga preventiva insatser kan minska risken för kriminalitet senare i livet, särskilt när de riktas mot flera olika delar av barnets sociala miljö.

Referenslista

Ayano, G., Rooney, R., Pollard, C. M., Dantas, J. A. R., Lobo, R., Jeemi, Z., Burns, S., Cunningham, R., Monterosso, S., Millar, L., Hassan, S., Dovchin, S., Oliver, R., Coleman, K., & Alati, R. (2024). *Risk and protective factors of youth crime: An umbrella review of systematic reviews and meta-analyses*. *Clinical Psychology Review*, 113, Article 102479. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2024.102479>

Basic, G. (2018). *Observed successful collaboration in social work practice: Coherent triads in Swedish juvenile care*. *European Journal of Social Work*, 21(2), 192–204. <https://doi.org/10.1080/13691457.2017.1289897>

Bandura, A. (1971). *Social learning theory*. General Learning Press. https://ia601807.us.archive.org/14/items/BanduraSocialLearningTheory/Bandura_SocialLearningTheory_text.pdf

Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Harvard University Press. <https://www.jstor.org/stable/j.ctv26071r6>

Bryman, A., Clark, T., Foster, L. & Sloan, L. (2025). *Brymans samhällsvetenskapliga metoder*. (Fjärde upplagan). Stockholm: Liber.

Chi, M. C., Daffern, M., Thomas, S., Yaming, A., Long, M., & O'Brien, K. (2015). *Determinants of gang affiliation in Singaporean youth offenders: social and familial factors*. *Journal of Aggression, Conflict and Peace Research*, 7(1), 19-32. <https://doi.org/10.1108/JACPR-11-2013-0031>

Delmage, E., Anderson, P., Blower, A., Brown, A., Davoren, M., Enell, S., Gibson, R., Henriksen, A. K., Johns, D., Kaltiala, R., Carvalho, M. J. L. de, Pol, T. M. van der, Mulder, E., Oostermeijer, S., Orlando, M. S., Souverein, F., Taylor, P., Thibaut, F., & Hales, H. (2026). The Minimum Age of Criminal Responsibility Internationally—History, Systems and the Future. *Criminal Behaviour & Mental Health*, 36(1), 21–32. <https://doi.org/10.1002/cbm.70024>

Gålnander, R., Pettersson, T., & Carlsson, C. (2025). *Limiting beliefs and desistance from gang crime*. *The British Journal of Criminology*, 65(1). <https://doi.org/10.1093/bjc/azaf103>

Hovne, A. (2026, 26 januari). Regeringen vill kraftigt sänka ungdomsrabatten och fängsla 13-åringar. *Omni*. [Regeringen vill kraftigt sänka ungdomsrabatten och fängsla 13-åringar](#)

Higginson, A., Benier, K., Shenderovich, Y., Bedford, L., Mazerolle, L., & Murray, J. (2015). *Preventive Interventions to Reduce Youth Involvement in Gangs and Gang Crime in Low- and Middle-Income Countries: A Systematic Review*. *Campbell Systematic Reviews*, 11(1), 1-176. <https://doi.org/10.4073/csr.2015.18>

Handelsstad. (u.å.). *Normbrytande beteende*. <https://handelsstad.se/normbrytande-beteende/>

ISO Standards. (2021, 30 december). *Primär forskning: metoder, fördelar och nackdelar*. <https://isost.org/sv/prim%C3%A4rforskning-metoder-f%C3%B6rdelar-och-nackdelar/>

Nationalencyklopedin. (2026). Kriminell. Hämtad 17 februari 2026, från <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/kriminell>

Nationalencyklopedin. (2026). Ungdom. Hämtad 17 februari 2026, från <http://www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/ungdom>

Nationalencyklopedin. (u.å). Ungdomsbrottslighet. Hämtad 23 Mars, från <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/ungdomsbrottslighet>

Melin, A.-G., & Näsholm, C. (2011). *Behandlingsplanering vid missbruk*. Studentlitteratur.

Polismyndigheten. (2024). *Lägesbild över aktiva gängkriminella i Sverige*. <https://polisen.se/siteassets/dokument/regeringsuppdrag/lagesbild-over-aktiva-gangkriminella-i-sverige-.pdf/download/?v=a75b921c416fa67b3742250270360a67>

Regeringen. (2023, 20 april). *Uppdrag för att förhindra att barn och unga dras in i gängkriminalitet* [Pressmeddelande]. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/04/uppdrag-for-att-forhindra-att-barn-och-unga-dras-in-i-gangkriminalitet/>

Shuma, T. E., Mudau, T. J., & Amaechi, K. E. (2025). PARENTAL ABSENCE AND TEEN CRIMINAL BEHAVIOR: INSIGHTS FROM A YOUTH CARE CENTRE IN VHEMBE, SOUTH AFRICA. *Gender & Behaviour*, 23(2), 23466-23483. <https://doi.org/10.4314/gab.v23i2.13>

SVT Nyheter. (2025, 16 april). Fler barn under 15 år anklagas för grova brott: ”Sverige unikt”. *SVT*. [Fler barn under 15 år anklagas för grova brott: ”Sverige unikt” | SVT Nyheter](https://www.svt.se/nyheter/inrikes/fler-barn-under-15-ar-anklagas-for-grova-brott-sverige-unikt)

SVT Nyheter. (2025, 11 november). *Tung kritik mot sänkt straffålder: Risk att gängen rekryterar 11-åringar*. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/tung-kritik-mot-sankt-straffalder-risk-att-gangen-rekryterar-11-aringar>

Socialstyrelsen. (2025, 25 november). *Barn som begår dödligt våld – ny studie ska avslöja varför*. <https://www.socialstyrelsen.se/aktuellt/barn-som-begar-dodligt-vald-ny-studie-ska-avsloja-varfor/>

Socialstyrelsen. (2024). *Motverka kriminalitet bland barn och unga: Stöd för socialtjänstens brottsförebyggande arbete med barn och unga*. Socialstyrelsen. [Motverka kriminalitet bland barn och unga](https://www.socialstyrelsen.se/aktuellt/motverka-kriminalitet-bland-barn-och-unga)

Socialstyrelsen. (2020). *Barn och unga som begår brott: Handbok för socialtjänsten*. Socialstyrelsen. [Barn och unga som begår brott – Handbok för socialtjänsten](https://www.socialstyrelsen.se/aktuellt/barn-och-unga-som-begar-brott-handbok-for-socialtjansten)

Svensson, R. (2024). *Ungdomsbrottslighet – en kunskapsöversikt*. Vetenskapsrådet. <https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2024-11-22-ungdomsbrottslighet--en-kunskapsoversikt.html>

Tollin, K., Angerbrandt, H. & Jonsson, A. (2023). *Barn och unga i kriminella nätverk: En studie av inträde, brott, villkor och utträde* (Rapport 2023:13). Brottsförebyggande rådet.
https://www.bra.se/download/18.3808406a192bd2f0b723548/1730213224915/2023_13-Barn-och-unga-i-kriminella-natverk.pdf

Åström, T., Jergeby, U., Andershed, A.-K., & Tengström, A. (2013). *Social workers' assessments of needs and interventions for adolescents with substance misuse problems, criminal behaviour and mental health difficulties: A vignette study*. *European Journal of Social Work*, 16(5), 635–650.
<https://doi.org/10.1080/13691457.2012.724384>

Bilaga 1 Intervjuguide

Hej och varmt välkommen, och tack så mycket för att du vill delta i vår studie.

Vi är två studenter från Linnéuniversitetet som skriver vår kandidatuppsats inom socialpedagogik. Syftet med vår studie är att fördjupa kunskapen om hur yrkesverksamma arbetar för att förebygga och minska ungas involvering i kriminalitet, samt vilka insatser som upplevs som verkningsfulla i detta arbete, och vilka utmaningar som yrkesverksamma stöter på.

Innan vi börjar vill vi informera om att ditt deltagande är helt frivilligt. Du har rätt att avbryta intervjun när som helst, utan att behöva ange någon anledning. All information kommer att behandlas konfidentiellt och du kommer att vara anonym i uppsatsen. Det innebär att varken ditt namn eller din arbetsplats kommer att kunna identifieras.

Vi skulle också vilja fråga om det är okej att vi spelar in intervjun. Inspelningen används enbart i syfte att kunna transkribera och analysera materialet korrekt. Den kommer att raderas efter att den har transkriberats och senast när studien är färdigställd. I slutet av intervjun kommer vi att ge dig möjlighet att lägga till något, förtydliga, ändra eller ta bort något du har sagt om du skulle önska det. Vi vill också säkerställa att det är okej för dig att vi använder intervjumaterialet i vårt arbete, självklart i anonymiserad form.

Känns detta okej för dig? Och är det okej att vi startar inspelningen?

Inledande frågor

1. Kan du berätta om verksamheten här och vad ni har för uppdrag? Vad är dina arbetsuppgifter? Vad har du för utbildning och erfarenhet med dig in i det här jobbet?
2. Hur kommer ungdomarna i kontakt med er verksamhet? (förutsatt att ni arbetar individriktat) om ni arbetar förebyggande hur kommer då ni i kontakt med ungdomarna?

Tema 1: Hur yrkesverksamma beskriver sitt arbete. (Kopplat till frågeställning 2)

3. Hur går det till i praktiken i ert arbete med ungdomar som är inblandade i kriminalitet?
4. Hur brukar ni gå till väga när du möter en ungdom som är i riskzon eller redan involverad i kriminalitet? Steg?
5. Hur gör du för att skapa relation och förtroende?
6. Hur gör du för att skapa motivation och förändring hos ungdomarna?

7. Vilka andra aktörer samverkar ni med i arbetet med ungdomar som är inblandade i kriminalitet? (ex. Skola, socialtjänst, polis, familj)
  - Om det gäller polisen, hur ser samverkan ut då? Vad kan polisen göra och vad kan ni göra?

Tema 2: Verkningsfulla insatser och stödformer. (Kopplat till frågeställning 1)

8. Vilka olika insatser/metoder brukar ni använda i ert arbete? Vad avgör om vilken insats som passar en ungdom? Kan du ge något konkret exempel?
9. Vilken betydelse kan familjen ha? Hur jobbar ni med det och skulle du kunna ge ett konkret exempel?
10. Vilken betydelse kan skolan ha och hur arbetar ni med det?
11. Kan du ge exempel på en situation där en insats verkligen gjorde skillnad?

Tema 3: Utmaningar i arbetet (Kopplat till frågeställning 3)

12. Vad är det som kan vara svårt/vilka utmaningar kan det finnas i arbetet med ungdomar i kriminalitet? Hur hanterar ni det?

Tema 4: Framtida behov och utveckling (Kopplat till syftets del om framtida insatser)

13. Vad anser du saknas i arbetet med att förebygga ungdomskriminalitet?
14. Om du fick bestämma, vilka insatser skulle behövas för att förbättra arbetet framöver?
15. Hur ser du på framtiden gällande ungdomskriminalitet och det förebyggande arbetet?

Bilaga 2 Samtyckesblankett

Samtyckesblankett för att delta i Att förebygga och minska ungdomars involvering i kriminalitet – En intervjustudie med yrkesverksamma

Syftet med denna studie är att fördjupa kunskapen om hur fältarbetare och andra yrkesverksamma inom det sociala och brottsförebyggande området arbetar för att förebygga samt minska ungdomars involvering i kriminalitet. Vidare syftar studien till att undersöka vilka insatser och former av stöd dessa yrkesverksamma anser vara mest verkningsfulla för att förebygga kriminalitet samt vilka insatser som kan behövas i framtiden för att förbättra detta arbete.

Genom att skriva under den här samtyckesblanketten godkänner du att dina personuppgifter behandlas inom ramen för uppsatsen/studien som beskrivs ovan. Du kan när som helst dra tillbaka ditt samtycke genom att kontakta någon av studiens kontaktpersoner enligt uppgifter i informationsbrevet. Dina personuppgifter kommer därefter inte längre att bevaras eller behandlas vidare utan annan laglig grund.

De personuppgifter som kommer samlas in från dig är din yrkesroll, hur du arbetar i verksamheten samt vilken typ av verksamhet. Varken ditt namn eller vart du arbetar kommer att tas med i studien, detta är enbart för oss som skriver studien. Dina personuppgifter kommer behandlas mellan vecka 9–14 varefter de raderas direkt efter avslutad kurs.

Du har alltid möjlighet att få information om vad som registrerats om dig eller ha synpunkter på behandlingen eller de uppgifter som samlats in genom att kontakta någon av kontaktpersonerna nedan eller lärosätets dataskyddsombud på dataskyddsombud@lnu.se. Klagomål som inte kan lösas med Linnéuniversitetet kan lämnas till Integritetsskyddsmyndigheten.

.....

Underskrift

.....

Namnförtydligande

.....

Ort och datum

Bilaga 3 Informationsbrev

Hej!

Vi är två studenter som läser programmet Socialpedagogik, inriktning ungdoms- och missbruksvård vid Linnéuniversitetet i Växjö. Vi genomför nu vårt examensarbete där vi är intresserade av professionellas beskrivningar av arbetet med att förebygga och minska ungdomars involvering i kriminalitet. Bakgrunden till studien är den ökade uppmärksamheten kring ungdomars utsatthet och involvering i kriminalitet, samt den viktiga rollen som professionella aktörer, såsom fältarbetare har i det förebyggande och stödjande arbetet.

Syftet med studien är att ta del av er yrkesverksammas erfarenheter och perspektiv på preventiva insatser riktade mot ungdomar i kriminalitet, med fokus på vad som fungerar och vad som kan behöva förändras eller utvecklas. Studiens kunskapslucka har upptäckts genom jämförelser av riksdagens nya förslag och debatt kring ungdomars involvering i kriminalitet, gentemot den tidigare forskningen av den fortsatta utvecklingen inom ungas involvering i kriminalitet. Mot denna bakgrund vill vi gärna fråga dig om du skulle vara intresserad av att delta i en intervju.

Intervjuerna kommer att genomföras under vecka 9–10 och beräknas ta ca 45 minuter. Deltagandet är frivilligt och du kan avbryta ditt deltagande när som helst fram tills att intervjun har avslutats utan att behöva förklara varför. Med ditt samtycke kommer intervjun att spelas in i syfte att kunna transkriberas och analyseras. Allt insamlat material kommer att behandlas konfidentiellt och anonymiseras, så varken du som person eller din arbetsplats kan identifieras i uppsatsen. Inspelat material kommer endast att användas för forskningsändamål och raderas efter avslutat arbete.

Hör av dig till oss om du vill delta i vår studie så bokar vi in en tid som passar dig. Intervjun kan genomföras antingen på plats eller via Zoom. Om du har frågor eller vill ha mer information är du varmt välkommen att kontakta oss. Vi hoppas att du vill bidra med dina värdefulla erfarenheter till vår studie.

Vänliga hälsningar,
Hazal Misto & Scarlett Stober
Linnéuniversitetet

Handledare: Marita Pekkanen

Kontaktuppgifter:

Hazal Misto

Mail: Hm222wy@student.lnu.se

Telefonnummer: 0720205413

Scarlett Stober

Mail: Ss226jq@student.lnu.se

Telefonnummer: 0761656851